

Regeringens skrivelse

2004/05:82

Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2004

Skr. 2004/05:82

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 17 mars 2005

Göran Persson

Laila Freivalds
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2004.

1	Inledning.....	4
2	OSSE:s ministermöte i Sofia 2004.....	5
2.1	Allmänt	5
2.2	Frågor om reformering av OSSE	6
2.3	Människohandel med barn.....	7
2.4	Jämställdhet.....	7
2.5	Tolerans och icke-diskriminering	8
2.6	Åtgärder mot terrorism	8
3	Konventionell rustningskontroll.....	9
4	Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter (HCNM)..	11
5	Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR).....	12
6	Medierepresentanten (RFoM)	14
7	Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA)	15
8	OSSE:s polisverksamhet	16
9	Fältverksamheten.....	16
9.1	Västra Balkan.....	16
9.1.1	Albanien.....	17
9.1.2	Bosnien och Hercegovina	18
9.1.3	Serbien och Montenegro, inklusive Kosovo...	19
9.1.4	Kroatien	21
9.1.5	Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)	21
9.2	Centralasien.....	22
9.2.1	Kazakstan.....	23
9.2.2	Kirgizistan.....	23
9.2.3	Tadzjikistan.....	24
9.2.4	Turkmenistan	25
9.2.5	Uzbekistan	26
9.3	Södra Kaukasien	27
9.3.1	Armenien	27
9.3.2	Azerbajdzjan	28
9.3.3	Nagorno-Karabachkonflikten	29
9.3.4	Georgien.....	30
9.4	Andra länder.....	31
9.4.1	Moldavien	31
9.4.2	Ryssland/Tjetjenien	32
9.4.3	Ukraina.....	33
9.4.4	Vitryssland	34
10	Verksamhet utanför deltagarstaternas krets.....	35
11	OSSE:s parlamentariska församling.....	35
12	Budget.....	37
	Bilaga 1: Förkortningar.....	38

Bilaga 2: OSSE:s 55 deltagande stater	40	Skr. 2004/05:82
Bilaga 3: OSSE:s partnerstater	40	
Bilaga 4: Stöd till viss konfliktförebyggande fältverksamhet inom ramen för OSSE:s verksamhet.....	41	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2005	42	

1 Inledning

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), då kallat ESK (Europeiska säkerhetskonferensen), tillkom 1975 som ett forum för pågående politiska förhandlingar mellan öst och väst. ESK fick 1993 ställning i FN som regional organisation enligt FN-stadgans kapitel VIII och bytte 1995 namn till OSSE med säte i Wien. OSSE omfattar i dag 55 deltagande stater – alla Europas länder samt USA, Kanada och de centralasiatiska staterna – och utgör en effektiv organisation i det internationella säkerhetspolitiska samarbetet. Organisationen har en vid medlemskrets, en flexibel struktur och en brett definierad syn på säkerhet. Dess verksamhet omfattar tre dimensioner: den militärpolitiska dimensionen, den mänskliga dimensionen (demokrati och mänskliga rättigheter) samt dimensionen för ekonomi och miljö. Tyngdpunkten inom OSSE:s verksamhet försköts under 1990-talet från långsiktiga förhandlingar om normbyggande och militärt förtroendeskapande, till konfliktförebyggande och återuppbyggnad. OSSE:s flexibla och kostnadseffektiva organisation gör snabba förebyggande insatser möjliga, ofta i nära samarbete med andra internationella organ. Organisationen har kapacitet att verka i olika skeden av en konflikt: förvarning, förebyggande, konflikthantering samt återuppbyggnad respektive utveckling av demokratin och rättsstaten. Organisationen har också i allt större utsträckning tagit sig an frågor som sträcker sig över samtliga tre dimensioner, såsom frågorna om människohandel, terrorism och gränsövervakning.

EU-samordningen i OSSE-arbetet är omfattande. EU-ländernas ambassadörer vid OSSE i Wien möts varje vecka i samrådsmöten, och EU agerar samfällt i Permanenta rådet. På huvudstadsnivå äger möten rum i Bryssel varje månad inom rådsarbetsgruppen för OSSE- och Europarådsfrågor (COSCE). Sverige verkar för att stärka EU som aktör i OSSE. Sverige verkar också för att främja samarbetet mellan EU och OSSE, inte minst avseende konfliktförebyggande och krishantering. Under hösten 2003 antog EU:s utrikesministrars riktlinjer för EU:s samarbete med OSSE inom områdena konfliktförebyggande, krishantering, och postkonfliktrehabilitering i den hotstrategi som antogs vid OSSE:s utrikesministtermöte i december 2003 framhålls vikten av samarbete mellan internationella organisationer vad avser just konfliktförebyggande. Varje år sker en översyn av hotstrategin på den årliga säkerhetspolitiska konferensen ASRC (Annual Security Review Conference).

Sverige verkar också för att främja samarbetet mellan OSSE och FN. FN har aktivt arbetat för att stärka samarbetet med de regionala organisationerna, där OSSE-samarbetet framhålls som en positiv modell. Samarbetet mellan OSSE och FN är främst fokuserat till fältet, där den institutionsbyggande kompetens som OSSE byggt upp anses vara ett allt viktigare komplement till FN:s eget arbete. I FN:s generalförsamling antas varje år en resolution om samarbetet mellan FN och OSSE.

OSSE samarbetar även nära med Europarådet i frågor rörande demokrati, bland annat valövervakning, samt främjande av mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Även med Nato är samarbetet utvecklat, i synnerhet avseende verksamheten i fält på västra Balkan.

OSSE är en i hög grad operativ organisation. Den har för närvarande fältkontor i sexton länder och den övervägande delen av OSSE:s budget går till konkreta fältinsatser. Fältmissionernas arbete är inriktat på att stärka respekten för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, bygga upp demokratiska institutioner och stödja förtroendeskapande åtgärder mellan olika befolkningsgrupper.

OSSE:s ordförandeskap har en stark politisk roll i organisationen och kan bland annat utnämna särskilda personliga representanter för länder eller regioner. Ordförandeskapet under 2004 innehades av Bulgarien och under 2005 är Slovenien ordförande och år 2006 Belgien. OSSE:s 55 deltagande stater möts varje vecka i det så kallade Permanenta rådet i Wien och kan då ta upp situationen i olika deltagande stater. Dessutom har elva länder kring Medelhavet och i Asien partnerskapsstatus i organisationen. Permanenta rådet beslutar också om bland annat fältinsatser och budget. OSSE:s högkommissarie för frågor om nationella minoriteter (HCNM) fortsätter sitt arbete för att minska spänningar mellan olika etniska grupper. Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) övervakar val och främjar demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Medierepresentanten (RFOM) övervakar yttrandefriheten och journalisters villkor. Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet verkar för att lyfta fram de ekonomiska och miljömässiga aspekterna på säkerhet. Inom den militärpolitiska dimensionen är OSSE:s lätta vapen-dokument samt Uppförandekoden om politiska och militära aspekter på säkerhet av stor vikt som konfliktförebyggande instrument. Wiendokumentet 1999 (WD99) spelar en fortsatt viktig roll som förtroendeskapande instrument.

En gång årligen samlas OSSE:s utrikesministrar till ett möte som samtidigt är organisationens näst högsta beslutande organ. Under 2004 ägde ministermötet rum i Sofia, Bulgarien.

2 OSSE:s ministermöte i Sofia 2004

2.1 Allmänt

OSSE:s årliga utrikesministermöte ägde rum i Sofia 6-7 december 2004. Den svenska delegationen leddes av utrikesminister Laila Freivalds. OSSE-länderna lyckades inte ena sig om en gemensam politisk deklARATION eller en deklARATION om den politiska situationen i Ukraina. Samtidigt lyckades mötet fatta en lång rad beslut (sammanlagt 21¹ beslut fattades) av praktisk betydelse för både organisationen och de deltagande staterna. Mötet hölls också mot bakgrund av tilltagande rysk kritik mot

---

¹ För tillgång till besluten i sin helhet hänvisas till OSSE:s hemsida: www.osce.org/events/mc/bulgaria2004

OSSE som organisation. Ryssland och EU, liksom USA, hade olika uppfattningar i flera frågor. Det tydligaste exemplet gavs i den aktuella frågan om Ukraina där det inte var möjligt att komma överens om ett gemensamt uttalande.

Bland de beslut som fattades vid ministermötet kan nämnas besluten om terrorism, människohandel med barn, jämställdhet, tolerans och icke-diskriminering. Arbetet inom OSSE mot terrorism är ett gott exempel på den praktiska nytta en regional organisation kan åstadkomma. Ministermötet fattade flera beslut om terrorism, bland annat att ett seminarium om containersäkerhet skall hållas, att stulna pass skall inrapporteras till Interpol, samt om terroristers utnyttjande av Internet som ett medel för att begå brott och hur detta skall bekämpas. Ministerrådet beslöt att komplettera OSSE:s handlingsplan mot människohandel med en bilaga avsedd att ge ökat skydd till barn som fallit offer för människohandel. Ministerrådet fattade även ett beslut om åtgärder för ökad jämställdhet. Slutligen fattades beslut om att inrätta tre särskilda representanter för att bekämpa dels antisemitism, dels islamofobi, dels andra former av intolerans inklusive diskriminering av kristna.

Inom den politisk-militära dimensionen ägnades mycket arbete under året åt att fortsätta implementeringen av OSSE:s lätta vapen-dokument. Säkerhetsforum (FSC) fattade beslut om principer för exportkontroll av MANPADS (manburna luftvärnsmissiler). Vidare kompletterades lätta vapen-dokumentets riktlinjer för export- och importlicenser med en mekanism för slutanvändarintyg. Vidare arbetade Forum for Security Cooperation, FSC, med principer och normer för att komma tillrätta med oreglerad vapenförmedling och handel ("brokering") och för att få till stånd gemensamma regler inom OSSE. Samtliga dessa tre beslut endosserades av ministermötet i Sofia.

Beslut fattades också om att Spanien skall inneha ordförandeskapet i OSSE år 2007.

2.2 Frågor om reformering av OSSE

Krav på genomgripande reform av OSSE väcktes under året av Ryssland och flera OSS-länder (Oberoende Staters Samväld) i två deklARATIONER i Moskva respektive Astana, under sommaren och hösten 2004.

Ryssland och andra OSS-länder vill bland annat ha ökat utrymme för ekonomiska frågor, mindre fokus på mänskliga dimensionen samt genomgång av kriterierna för valobservation. Ryssland anser vidare att överenskommelser inom organisationen för till exempel valövervakning tillämpas olika beroende på vilka stater som övervakas.

EU har understrukit vikten av att OSSE:s arbete inom den mänskliga dimensionen fortsätter i samma omfattning som idag. EU har även betonat att OSSE:s regelverk inom den mänskliga dimensionen måste efterlevas. I synnerhet är Helsingforsdokumentet från 1992 viktigt, eftersom det föreskriver att alla åtaganden som de deltagande staterna gjort inom den mänskliga dimensionen är av direkt och legitimt intresse för samtliga deltagande stater – och således inte en "intern" fråga i den berörda staten.

Ministermötet i Sofia förstärkte rollen för OSSE:s generalsekreterare, genom att ge generalsekreteraren utökade befogenheter, bland annat vad gäller att utse chefer. Ministermötet fattade vidare beslut om att tillsätta en ”panel av eminenta personer” som skall studera reformfrågan. Reformfrågorna lyfts därmed för en tid ur organisationen för att behandlas av en grupp personer på hög nivå, med stor erfarenhet av utrikespolitik och med insikt i internationella organisationers arbetssätt. Panelen har ålagts att presentera en rapport med rekommendationer senast i juni 2005. Därefter skall särskilt sammankallande högnivåkonsultationer för att följa upp översynsgruppens rekommendationer hållas.

2.3 Människohandel med barn

Ministermötet antog ett beslut om barns särskilda behov av hjälp och skydd då de fallit offer för människohandel. Sverige var aktivt engagerade i förhandlingarna, och drev en linje som syftade till konkreta åtgärder för förebyggande åtgärder och hjälp till offren, både inom OSSE som organisation och inom de deltagande staterna.

Beslutet kompletterar OSSE:s handlingsplan mot människohandel genom ett ökat fokus på barn som fallit offer för människohandel. I beslutet uppmanas de deltagande staterna att vidta åtgärder för att komma till rätta med de underliggande orsaker och omständigheter som gör barn särskilt utsatta för människohandel. Exempel på sådana faktorer är efterfrågan på barn för sexuell exploatering, fattigdom, bristande utbildning och diskriminering. Beslutet uppmuntrar därutöver stärkandet av myndighetsstrukturer till stöd för barn i de deltagande staterna. Beslutet innehåller dessutom rekommendationer till de deltagande staterna att inrätta nationell lagstiftning för att möjliggöra åtal för sexuellt utnyttjande av barn oaktat om brottet begåtts inom eller utom den misstänktes hemland. Ur svensk synvinkel är beslutet mycket positivt då det har ett klart fokus på den mest sårbara gruppen i människohandelsproblematiken, vilket förhoppningsvis kan bidra både till ökat policyskapande samt konkreta åtgärder på området, både i de deltagande staterna och inom OSSE som organisation.

I april 2004 tillsattes OSSE:s särskilda representant mot människohandel, österrikiska Helga Konrad.

2.4 Jämställdhet

Ministerrådet bekräftade Permanenta rådets beslut att anta en handlingsplan om jämställdhet, vilken bland annat rekommenderar de deltagande staterna att inrätta en jämställdhetsombudsman, en fråga Sverige drev mycket aktivt.

Syftet med handlingsplanen är att främja jämställdhet. Konkret skall det ske genom jämställdhetsintegrering. Det innebär att politiker och tjänstemän skall införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakpolitiska frågor i alla steg av beslutsprocesserna. De deltagande staterna uppmanas

även att öka kunskapen om jämställdhet och se till att kvinnor och män kan delta i samhällsutvecklingen på lika villkor. Skr. 2004/05:82

I beslutet understryks behovet av att öka jämställdheten även inom OSSE:s organisation på alla områden från ledningsnivå till tjänstetillsättning, bland annat genom att skapa en arbetsmiljö som inte diskriminerar varken kvinnor eller män.

2.5 Tolerans och icke-diskriminering

Den mest konkreta delen av beslutet om tolerans och icke-diskriminering gällde utnämmandet av tre särskilda representanter för att bekämpa dels antisemitism, dels islamofobi, dels andra former av intolerans inklusive diskriminering av kristna. Det återstår att specificera de särskilda representanternas mandat.

En uppföljningskonferens kommer att hållas under 2005 i Cordoba, Spanien. Den kommer enligt nämnda beslut att behandla "antisemitism och andra former av intolerans". I ministerbeslutet ingår också ett beslut om främjande av tolerans och mediefrihet på Internet.

2.6 Åtgärder mot terrorism

OSSE:s arbete för att bekämpa terrorism tog på allvar fart efter den 11 september 2001, och har stadigt växt i omfattning sedan dess. Idag är kampen mot terrorism en av de mest prioriterade frågorna i OSSE.

Den första tiden efter den 11 september var verksamheten i hög grad normativ. Vid ministermötet i Bukarest i december 2001 antogs en handlingsplan, och året därpå i Porto enades man om en OSSE-stadga mot terrorism. På senare tid har arbetet fått en mer konkret och praktisk karaktär, inriktat på genomförande av ovan nämnda dokument. En viktig uppgift för OSSE, som regional organisation, är vidare att verka för att beslut som fattats globalt, främst av FN-systemet, faktiskt genomförs av OSSE-länderna.

Samtidigt kan även konstateras att OSSE:s verksamhet i sin helhet, med inriktning på förebyggande och lösning av konflikter, bidrar till att motverka terrorism, inte minst genom att bemöta själva grogrunderna till terrorism.

Diskussionerna om terrorism äger rum i en särskild arbetsgrupp, som under 2004 har letts av Sveriges OSSE-ambassadör Krister Bringéus.

Vid ministermötet i Sofia antogs tre beslut om terrorism. Besluten handlade om ökad containersäkerhet, bekämpning av terroristorganisationers utnyttjande av Internet samt en rekommendation om inrapportering av stulna pass till Interpol. I Sofia antogs vidare en deklARATION om terrorism.

Kärnan i de konventionella rustningskontrollregimerna utgörs av de inom OSSE antagna rustningskontrollavtalen Wiendokumentet 1999, uppförandekoden om politiska och militära aspekter på säkerhet, OSSE:s dokument om små och lätta vapen, CFE-avtalet (Conventional Armed Forces in Europe) samt fördraget om observationsflygningar (Open Skies). Det forum i OSSE där de militärpolitiska frågorna i första hand behandlas är det så kallade säkerhetsforum (Forum for Security Cooperation, FSC).

Under 2004 ägnades mycket arbete i FSC åt att fortsätta implementeringen av OSSE:s lätta vapen-dokument. Säkerhetsforum fattade beslut om principer för exportkontroll av MANPADS (manburna luftvärnsmissiler). Under året kompletterades lätta vapen-dokumentets riktlinjer för export- och importlicenser med en mekanism för slutanvändarintyg. Vidare arbetade FSC med principer och normer för att komma tillrätta med oreglerad vapenförmedling och handel ("brokering") och för att få till stånd gemensamma regler inom OSSE. Samtliga dessa tre beslut endosserades vid ministermötet i Sofia.

OSSE:s dokument om lätta vapen, antaget år 2000, är den mest heltäckande och långtgående internationella överenskommelsen hittills avseende lätta vapen. Det innehåller både normer och konkreta åtgärder. Dokumentet innebär att samtliga OSSE:s deltagande stater har gjort ett stort antal åtaganden bland annat vad gäller kontroll av produktion, försäljning och innehav av lätta vapen. Dokumentet innehåller även principer och åtgärder relaterade till lätta vapen avseende tidig varning, konfliktförebyggande, krishantering och säkerhetsfrämjande insatser efter väpnade konflikter. Årligen utbyter OSSE:s deltagande stater information om förfaringssätt för lagerförvaring och säkerhet, import och export av lätta vapen samt antal beslagtagna och förstörda lätta vapen. För att underlätta genomförandet av och stärka kunskapen om detta dokument har Sverige bidragit ekonomiskt till OSSE-projekt kring frågor relaterade till lätta vapen, något som i hög grad även är konfliktförebyggande.

1999 antogs det så kallade Wiendokumentet 1999 (WD99), en vidareutveckling av det tidigare Wiendokumentet 1994. Wiendokumentet innehåller militärpolitiska åtgärder som bidrar till ökat förtroende och säkerhet inom hela OSSE-området. I Wiendokumentet har alla OSSE:s deltagande stater åtagit sig att lämna detaljerad information om sin försvarsplanering, sina stridskrafter, dessas organisation, utrustning och aktiviteter. Den lämnade informationen verifieras med hjälp av inspektioner av geografiska områden och utvärderingar av förband. Sverige fortsätter att verka aktivt för att förbättra genomförandet av WD99 i hela OSSE-området och har under 2004 deltagit i ett flertal aktiviteter för att kontrollera dess tillämpning. Under 2004 har Sverige anordnat ett utbildningsseminarium för deltagare från länder i södra Kaukasien och Centralasien för att stärka dessas kunskap särskilt om WD99, men också mer allmänt om den militärpolitiska dimensionen.

OSSE:s uppförandekod är politiskt bindande för OSSE:s deltagande stater och kan ses som ett viktigt verktyg i det konfliktförebyggande arbetet. Den skapar ett sammanhang mellan mellanstatliga normer,

mänskliga rättigheter och grundläggande OSSE-principer med betoning på militärpolitiska aspekter. Kodens kärna är den demokratiska kontrollen över de väpnade styrkorna och den militära personalens rättigheter och skyldigheter. Väpnade styrkor av alla slag – försvarsmakt, säkerhets- och underrättelsetjänst, paramilitära styrkor samt polis – skall stå under effektiv demokratisk kontroll samt integreras i det civila samhället. Av särskild betydelse är åtagandet att utbilda militär personal i internationell humanitär rätt. Militär personal skall vara medveten om att man är individuellt ansvarig för sina gärningar i förhållande till nationell och internationell rätt, liksom befäl är ansvariga för sina order.

Fördraget om observationsflygningar, det så kallade Open Skies-avtalet, är ett juridiskt bindande rustningskontrollinstrument som ger de deltagande staterna rätt att genomföra observationsflygningar över alla delar av varandras territorier. Fördraget är ett värdefullt komplement till de båda andra centrala verifikationsregimerna, Wiendokumentet och CFE-avtalet. Dess tillämpningsområde sträcker sig från Vancouver i väst till Vladivostok i öst. Den grundläggande tanken bakom fördraget är att öppenhet och samarbete skapar gemensam säkerhet. Avtalet trädde i kraft den 1 januari 2002, då samtliga ratificerat fördraget. Sverige blev den 27 augusti 2002, som första nya land utöver de ursprungliga signatärerna, medlem efter godkännande av riksdagen. Trettiofyra stater är medlemmar. Under 2004 certifierades det svenska Open Skies-flygplanet för Open Skies-flygningar. Sverige har under flera år deltagit aktivt i övningsverksamheten inom ramen för fördraget. 2004 genomförde Sverige sin första skarpa Open Skies-flygning över Ryssland, samt tog emot de första observationsflygningarna över svenskt territorium från Ryssland och Italien. I november 2004 höll Sverige, tillsammans med Tyskland och i SIPRI:s regi, ett seminarium i Stockholm för att analysera implementeringen av fördraget och möjliga bredare användningsområden, särskilt vad gäller krishantering.

CFE-avtalet utgör en hörnsten i den europeiska konventionella rustningskontrollen och begränsar innehav samt utplacering av fem kategorier av tung krigsmateriel (så kallade TLE, Treaty Limited Equipment): stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, artilleri, stridsflygplan och attackhelikoptrar. Avtalets övergripande syfte är att förhindra militära konflikter i Europa. Detta sker genom att balansera och sänka nivåerna av konventionella vapen i Europa. Sedan avtalet trädde i kraft har fler än 70 000 TLE förstörts.

De stora säkerhetspolitiska förändringar som skett i Europa gjorde det nödvändigt att förhandla fram ett anpassat CFE-avtal vilket skedde i Istanbul 1999. Detta har dock enbart ratificerats av ett fåtal länder då Nato anser att Ryssland ännu inte uppfyller sina åtaganden från Istanbul. Åtagandena innebär återtagande av rysk militär trupp och materiel från Moldavien och Georgien. Denna fråga har dryftats vid samtliga ministermöten efter Istanbul, senast i Sofia. Ryssland ratificerade det anpassade CFE-avtalet under 2004. Även om Sverige inte är avtalslutande part i CFE-avtalet, har avtalet betydelse för Sveriges säkerhet genom de militära begränsningar och den öppenhet som avtalet föreskriver också i Sveriges närområde. Det anpassade avtalet innehåller en klausul som möjliggör anslutning av nya stater, vilket kan ske först

4 Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter (HCNM)

OSSE inrättade 1992 posten som högkommissarie för frågor om nationella minoriteter (HCNM) för att i ett så tidigt stadium som möjligt möta de etniska spänningar som skulle kunna utvecklas till konflikter i OSSE-regionen. Högkommissariens kontor ligger i Haag. Fjorton internationella tjänstemän arbetar vid kontoret, som sedan juli 2001 leds av den svenske ambassadören Rolf Ekéus. Mandattiden är tre år. Under 2004 förlängdes Ekéus mandat till och med juni 2007. Sverige har ställt två medarbetare till Ekéus förfogande.

Högkommissarien fungerar som ett instrument för förebyggande diplomati genom att söka identifiera och verka för en tidig lösning av etniska spänningar som kan äventyra freden, stabiliteten och relationerna mellan OSSE:s deltagande stater. Högkommissarien är dock ingen ombudsman för minoritetsfrågor eller inspektör av enskilda brott mot de mänskliga rättigheterna. HCNM gör fältbesök och söker verka för integration i samhället genom dialog, förtroende och samarbete mellan parterna. Denne har varit involverad i minoritetsfrågor i många av OSSE:s deltagande stater, som Albanien, Estland, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Kroatien, Lettland, Makedonien, Moldavien, Rumänien, Slovakien, Serbien och Montenegro, Turkmenistan, Ukraina, Ungern och Uzbekistan. HCNM har även gjort en särskild studie över situationen för romer och sinter.

Högkommissariens främsta verktyg är de rekommendationer som denne i enlighet med sitt mandat avger till regeringar i länder där åtgärder behövs på minoritetsområdet. Rekommendationerna handlar ofta om rätt till medborgarskap, icke-diskriminering, möjligheter att använda sitt eget språk, utbildning på minoritetsspråk samt möjligheter att delta i och aktivt kunna påverka det politiska livet. Dessa rekommendationer grundar sig ofta på de internationella normer som landet i fråga har anslutit sig till. För att underlätta den praktiska tillämpningen av dessa normer har HCNM låtit genomföra tre expertstudier: Haag rekommendationerna om utbildningsrättigheter, Oslo rekommendationerna om språkrättigheter, samt Lund rekommendationerna om effektivt deltagande av minoriteter i nationella beslutsprocesser. Under 2004 utgav högkommissarien även riktlinjer vad gäller användning av minoritetsspråk i etermedia, samt minoriteters tillgång till media. Framtagandet av dessa riktlinjer skedde med finansiellt stöd från bland annat Sverige.

Grunden till det framgångsrika sätt på vilket HCNM byggt upp sin konfliktförebyggande verksamhet är, förutom det faktum att denne baserar sina rekommendationer på gemensamma normer och åtaganden, att OSSE:s deltagande stater redan 1991 erkände att efterlevnaden av de åtaganden man gjort är legitima angelägenheter för hela OSSE-kretsen, och inte en intern angelägenhet för staten – det vill säga alla länder har

rätt att ha synpunkter på hur andra deltagande stater hanterar dessa frågor. Ytterligare tre faktorer som lett till framgång är att alla OSSE:s deltagande stater accepterat HCNM:s mandat och därmed dennes rätt att avge rekommendationer i inhemska frågor, att högkommissarien verkar genom så kallad tyst diplomati och regeringar därför i förtroende kan be om dennes assistans och rekommendationer för att hantera spända situationer som riskerar leda till konflikt, samt att högkommissarien personligen åtnjutit starkt politiskt stöd för sitt arbete och sina rekommendationer.

Under de första åren efter HCNM:s inrättande låg fokus framför allt på minoritetssituationerna på västra Balkan, i OSS-området och i Estland och Lettland. I Estland och Lettland har högkommissarien fortsatt följt frågan om integrering av de rysktalande minoriteterna och genomförandet av språklagarna i båda länderna. HCNM följer även utvecklingen i Ungern, Rumänien och Slovakien nära. Mycket av dennes arbete fokuseras idag dock på Centralasien, Georgien, Moldavien och Ukraina.

Under år 2004 har högkommissarien besökt Lettland för att närmare studera och assistera vid genomförandet av beslutet att alla ryskspråkiga högstadieskolor från den 1 september 2004 skall bedriva majoriteten av undervisningen på lettiska istället för på ryska. Högkommissarien besökte under hösten Ukraina, då främst för att följa frågan om krimtatarerna. Under 2004 har högkommissarien än en gång besökt Turkmenistan i försök att etablera en dialog kring situationen för minoriteterna i landet. Övriga besök i Centralasien - i Kirgizistan, Kazakstan, Uzbekistan och Tadzjikistan - har främst fokuserat på möjligheten för minoritetsgrupper att få undervisning på sitt modersmål, samtidigt som man parallellt lär sig statsspråket. Även i Georgien har HCNM engagerat sig i denna fråga, men där också i möjligheterna för minoriteter att ha tillgång till nyheter på sitt eget språk. I Moldavien har högkommissarien tillsammans med OSSE:s mission bland annat arbetat aktivt med krisen som uppstod när de skolor i utbrytarrepubliken Transnistrien som undervisar i moldaviska/rumänska med latinskt alfabet stängdes av myndigheterna strax före skolstarten. De flesta av skolorna kunde efter aktivt ingripande av OSSE och däribland HCNM åter öppnas under hösten.

5 Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR)

OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), som inrättades 1992, ansvarar för att främja förutsättningar för demokratiska val bland OSSE:s deltagande stater och bistå i ländernas ansträngningar att bygga upp och stärka demokratiska institutioner. ODIHR har även till uppgift att följa hur OSSE:s deltagande stater efterlever och genomför gjorda åtaganden inom den mänskliga dimensionen. Inom OSSE agerar ODIHR även som kontaktpunkt i frågor rörande romer och sinter samt bedriver ett aktivt arbete för att bekämpa människohandel. ODIHR:s kontor ligger i Warszawa och har drygt ett

hundratal anställda. Direktör för kontoret är sedan början av 2003 ambassadör Christian Strohal från Österrike.

Under 2004 genomförde ODIHR ett stort antal valövervakningsinsatser. Länder där valövervakning ägde rum var bland annat Georgien (president- och parlamentsval), Ryssland, Makedonien (presidentval och folkomröstning), Serbien och Montenegro, Kazakstan, Bosnien-Hercegovina, Vitryssland, Ukraina (presidentval i två omgångar samt en ny andra omgång), USA, Uzbekistan samt området Kosovo. Vidare deltog ODIHR med en begränsad övervakning i presidentvalet i partnerskapslandet Afghanistan. Till parlamentsvalet i Turkmenistan inbjöds varken ODIHR eller några andra utländska valövervakare. Sverige bidrog med totalt 100 valövervakare, en fördubbling i jämförelse med föregående år. Valfrågan har varit mycket aktuell under året. Några deltagande stater har ifrågasatt ODIHR:s mandat och opartiskhet och önskar få till stånd en särskild arbetsgrupp i OSSE i syfte att se över OSSE:s samlade åtaganden på området.

Den mest dominerande frågan inom den mänskliga dimensionen under 2004 har varit frågor om intolerans och diskriminering. Tre av årets mest uppmärksammade OSSE-konferenser har hållits kring temat. Dessa möten har ägt rum i Berlin med fokus på antisemitism, i Paris om sambandet mellan propaganda på Internet och hatbrott, och i Bryssel om rasism, främlingsfientlighet och diskriminering. Resultatet blev beslut vid ministermötet i Sofia om tillsättandet av tre särskilda representanter för antisemitism, islamofobi respektive rasism, främlingsfientlighet och diskriminering, inklusive intolerans mot kristna. Mot bakgrund av att ODIHR tilldelats nya uppgifter på området har ODIHR inrättat en ny sektion som skall ägna sig helt åt frågor om tolerans och icke-diskriminering.

ODIHR:s programverksamhet är omfattande och har under de senaste åren tilltagit. Efter att under ett decennium ha inriktat sig på kortare projekt övergick ODIHR under året till en mer programmatisk ansats. Programverksamheten löper över perioden 2004-2006. Den ökade långsiktigheten i programmen syftar till mer hållbara lösningar och överlag bättre planering, även vad gäller finansieringen av insatserna. Programmen har en bred inriktning och speglar det övergripande mandat som ODIHR arbetar efter. Verksamheten genomförs på västra Balkan, i Centralasien, södra Kaukasien och Östeuropa. Sverige har under 2004 lämnat särskilt stöd till insatser i Centralasien, södra Kaukasien och sydöstra Europa.

Varje höst organiserar ODIHR ett möte i Warszawa inom OSSE:s mänskliga dimension (*Human Dimension Implementation Meeting, HDIM*). Teman för mötet 2004 var främjandet av tolerans och icke-diskriminering, föreningsfrihet samt internationella organisationers samarbete och komplettering i främjandet av de mänskliga rättigheterna. Särskilda sidomöten ordnades också och dessa gav en god möjlighet till fördjupning i specifika frågor. Sverige arrangerade två uppskattade sidomöten, det ena om konfliktförebyggande och folkrättens roll på detta område och det andra om handboken "Tänk om! en handbok för varaktig fred". Ett stort antal enskilda organisationer deltog i HDIM.

Rekommendationer från HDIM följdes upp vid OSSE:s ministermöte i Sofia i december 2004 bland annat genom antagandet av

en handlingsplan om jämställdhet samt, som nämnts ovan, ett beslut om tolerans och icke-diskriminering. Skr. 2004/05:82

Andra ODIHR-relaterade möten under året har bland annat behandlat frågor rörande utbildning i mänskliga rättigheter, demokratiska institutioner och demokratiskt styrelseskick, valstandarder och åtaganden, mänskliga rättigheter och människohandel samt internflyktingar.

6 Mediarepresentanten (RFoM)

OSSE:s mediarepresentant är en relativt ny OSSE-institution som inrättades 1997. Sedan mars 2003 är ungraren Miklos Haraszti OSSE:s mediarepresentant. RFoM:s kontor, som har ett tiotal tjänstemän, ligger i Wien.

Mediarepresentantens uppgift är att följa utvecklingen inom medierna och yttrandefrihet i hela OSSE-området samt att stödja de deltagande staternas arbete att utveckla dessa områden, men också att påtala när staterna bryter mot åtaganden om yttrandefrihet. Representanten för mediafrihet samarbetar med OSSE:s övriga institutioner och fältmissioner för att på ett tidigt stadium upptäcka problem relaterade till medier och yttrandefrihet och sedan i dialog med den berörda staten ta sig an problemen. RFoM sammanställer också uppgifter om inskränkningar i yttrandefriheten inom OSSE-området.

Under 2004 har mediarepresentanten framför allt arbetat med avkriminaliseringen av ärekränkingsärenden. Denne vill se ett avskaffande av dessa lagar eftersom de utgör ett hot mot yttrandefriheten och fria medier.

Mediarepresentanten ägnar sedan flera år särskild uppmärksamhet åt situationen avseende mediernas frihet i Centralasien. Hittills har sex regionala konferenser hållits på plats på temat massmedier i Centralasien. Sverige har givit stöd till dessa konferenser. Hösten 2004 hölls för första gången en mediekonferens för journalister i södra Kaukasien. Konferensen, som ägde rum i Tbilisi, Georgien, finansierades med stöd från bland annat Sverige.

I augusti 2004 ordnades en konferens i Amsterdam om mediafrihet på Internet. Flera OSSE-seminarier under 2004 har satt fokus på frågan om vilken typ av information och meddelanden som sprids via Internet. Genom nämnda seminariet har det konstaterats att det finns ett behov av diskussion om konstitutionella aspekter på Internet och sociala värderingar om Internet och dess roll.

Under året inställdes mediarepresentantens planerade besök i Vitryssland på grund av viseringsproblem. Denne fick dock en ny inbjudan att besöka landet senare. RFoM bedömer att situationen i Vitryssland systematiskt har försämrats. Detta har skett genom administrativa tvångsåtgärder mot journalister, stängningar av oberoende medier, vägran att ge tillgång till statligt ägda tryckerier och restriktivt och godtyckligt användande av medielagen. Som uppföljning till RFoM:s rapport om mediernas roll i händelserna i Kosovo i mars 2004 beslutade mediarepresentanten att skicka en särskild representant med uppgift att

under en begränsad tid undersöka om RFoM:s och OSSE:s rekommendationer har genomförts. RFoM har vidare uttryckt oro över utvecklingen i Ryssland i förhållandet mellan medierna och myndigheterna. I samband med gisslandramat i Beslan försåg myndigheterna enligt RFoM medierna med oriktig information.

7 Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA)

Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet (OCEEA) upprättades 1997 och utgör en del av OSSE-sekretariatet. Marcin Swiecicki från Polen är sedan februari 2002 samordnare, och under hans ledning arbetar ett tiotal tjänstemän, varav en svensk. Därtill verkar sexton ekonomi- och miljötjänstemän ute i OSSE:s fältmissioner.

Kontoret har till uppgift att stärka förmågan hos Permanenta rådet och OSSE:s övriga institutioner att hantera ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter av säkerhet. Kontoret skall öka OSSE:s samarbete med andra internationella organisationer verksamma inom området, stärka de ekonomiska, sociala och miljömässiga delarna av fältverksamheten, fördjupa samarbetet med OSSE:s parlamentariska församling och bredda OSSE:s kontakter med enskilda organisationer och näringslivet.

Kontoret söker genom sin verksamhet identifiera och rikta uppmärksamhet mot ekonomiska förhållanden och miljöaspekter som utgör ett hot mot säkerhet och stabilitet. Kontoret fungerar som en katalysator och utarbetar projekt som sedan verkställs i samarbete med andra aktörer och internationella organisationer. Sverige har under år 2004 varit bidragsgivare till två projekt som rör hållbart gemensamt nyttjande av floder, som sedan Sovjetunionens upplösning rinner genom flera länder. Ett projekt som snart är slutfört handlar om upprättandet av en bilateral kommission för hållbart handhavande av floderna Chu och Talas i Kazakstan och Kirgizistan. Ett annat projekt gäller floden Dnestr i Ukraina och Moldavien. Här finns vid sidan av miljöaspekterna den för OSSE så viktiga säkerhetspolitiska aspekten starkt närvarande, eftersom floden Dnestr utgör skiljelinje i den moldaviska Transnistrienkonflikten.

Inom ramen för OSSE:s dimension för ekonomi och miljö anordnas varje vår ett ekonomiskt forum i Prag. Temat för det ekonomiska forumet 2004 var *"New Challenges for Building up Institutional and Human Capacity for Economic Development and Co-operation"*.

Vid ministermötet i Sofia antogs ett beslut om bekämpandet av korruption. FN-konventionen mot korruption antogs av FN:s generalförsamling den 31 oktober 2003 och OSSE-beslutet handlar om att uppmuntra de OSSE-länder som inte gjort så att underteckna och senare ratificera FN-konventionen. OSSE-sekretariatet i form av den Ekonomiske Koordinators kontor får i uppdrag att assistera i processen. Sverige undertecknade den 9 december 2003, men har ännu inte ratificerat konventionen.

Vid OSSE:s ministermöte i Bukarest 2001 antogs ett särskilt beslut om utökade OSSE-insatser på polisområdet, bland annat i form av stöd till de deltagande staterna vad gäller polisreformer, institutionsbyggande och polisutbildning. Verksamheten med polisrelaterade frågor är ett av organisationens snabbast växande verksamhetsområden. En demokratisk och multietnisk poliskår är avgörande för alla faser av OSSE:s konfliktförebyggande arbete. Vidare är polisfrågorna relaterade till kampen mot organiserad brottslighet och alla former av människohandel och terrorism. OSSE:s enhet för polisfrågor (SPMU, Strategic Police Matters Unit) ligger inom generalsekreterarens kontor och leds av polisrådgivaren Richard Monk från Storbritannien och biträdande chef är svensken Karl-Åke Pettersson.

Fyra fältmissioner på västra Balkan arbetar med polisfrågor. OSSE uppfyllde under 2003 den utbildningsuppgift som organisationen gavs i Ohridavtalet (fredsavtalet från 2001) om utbildning av 1000 poliser från den albanskspråkiga minoriteten i Makedonien. Sammanlagt verkar för närvarande cirka 100 internationella poliser under OSSE:s ledning på västra Balkan, varav ett knappt tiotal svenskar. OSSE:s första polisprojekt i Centralasien inleddes i full skala under 2003. Polisprogrammet i Kirgizistan inbegriper åtta projekt omfattande stöd till landets polisakademi, tekniskt bistånd samt utveckling av närpolisverksamhet. Sverige är bidragsgivare till detta projekt och har även ställt en svensk polis till förfogande.

Under år 2004 har verksamheten utvecklats och ytterligare projekt inletts i Centralasien och södra Kaukasien. I Kazakstan bidrar OSSE-sekretariatets polisenhet med tekniskt bistånd för landets övergång till ett modernt polisarbete och för Armenien respektive Azerbajdzjan har verksamhetsprogram utarbetats avseende kapacitetsuppbyggande av ländernas respektive polisväsende. Vidare har man under året undersökt möjligheterna att utbilda polistjänstemän från Georgien (inklusive Sydossetien och Abchasien) vid OSSE:s polisskola i Kosovo (KPSS), som en del av OSSE- respektive FN-missionernas försoningsarbete i området. En del av utbildningsinsatserna har redan påbörjats.

9 Fältverksamheten

9.1 Västra Balkan

OSSE bedriver en omfattande fältverksamhet på västra Balkan med för närvarande sex fältmissioner i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Serbien och Montenegro inklusive Kosovo, Kroatien samt Makedonien. Av organisationens samlade budget för fältverksamhet går cirka 55 procent till denna region.

Mandaten för de olika missionerna har formulerats utifrån situationen i varje enskilt land. Samtliga missioner är emellertid inriktade på demokrati- och institutionsbyggande i vid mening, vilket till exempel

berör övervakning och stöd till genomförande av val, utveckling av massmedier, rättsväsende, mänskliga rättigheter, jämställdhet och stöd till förtroendeskapande åtgärder mellan olika befolkningsgrupper.

En målsättning inom missionerna är att i ökad utsträckning använda sig av nationell kompetens, i syfte att successivt kunna överlämna arbetsuppgifterna till nationella strukturer. Fortsatta minskningar av samtliga missioner kan därför förväntas i takt med att alltfler uppgifter övergår till lokala myndigheter. OSSE:s fältmissioner i området har kommit att spela en viktig roll i ländernas närmande till EU och den reformprocess som skall göra det möjligt för länderna att bli medlemmar i unionen. Då länderna på västra Balkan närmar sig EU i allt högre utsträckning, kommer OSSE:s arbete på Balkan successivt att börja fasas ut för att till viss del överföras till EU.

Sverige ställer tjänstemän och poliser till förfogande vid flera av missionerna på västra Balkan. Utöver Sveriges personalbidrag till missionerna bidrog Sverige under 2004 till ett projekt i Bosnien och Hercegovina, Serbien och Montenegro samt Kroatien syftande till att förbättra internflyktingarnas förhållanden och underlätta deras hemvändande.

9.1.1 Albanien

OSSE:s närvaro i Albanien inrättades 1997. Verksamheten är inriktad på demokratisering, stöd till uppbyggnaden av en fungerande rättsstat och främjande av mänskliga rättigheter. Efter de lokalval som ägde rum i oktober 2003, framhöll de internationella valövervakarna att valet markerade framsteg i riktning mot OSSE:s normer för demokratiska val, men konstaterade samtidigt att flera brister behövde åtgärdas före kommande parlamentsval. Missionen har därför under 2004 fokuserat på valreformarbetet, i vilket stärkandet av vallagen är en viktig del inför det kommande parlamentsvalet sommaren 2005. Ytterligare en viktig prioritering inför valet har varit att verka för att parlamentets ställning skall stärkas. Missionen har arbetat för parlamentets ökade oberoende, samt för att identifiera grundläggande juridiska, administrativa och organisatoriska problem i parlamentsarbetet, för att därmed kunna bidra med assistans för att modernisera och effektivisera parlamentets arbete. Även lagar och rättssystemet som sådant ses över, i synnerhet äganderättsfrågan vad gäller återbördande av exproprierad och konfiskerad egendom. Under 2004 antog parlamentet en lag om kompensation och återbördande av bland annat exproprierad egendom, ett arbete som OSSE deltagit mycket aktivt i. Under 2004 har OSSE även ökat ansträngningarna att bekämpa korruption genom att initiera ett projekt med fokus på att bekämpa den utbredda korruptionen inom det albanska rättsväsendet. Projektets syfte är att öka transparensen i domstolarna samt att öka rättsäkerheten.

Missionen fortsatte under året också sin verksamhet för att främja de mänskliga rättigheterna med fokus på minoriteters rättigheter, frihet för media, häktningsförfaranden, arbetstagares rättigheter och ungdomar som blivit föremål för straffrättsliga processer.

Vad gäller åtgärder för att minska grogrunden för människohandel och stärka kvinnors sociala, ekonomiska och politiska ställning har OSSE bland annat drivit ett program som haft som mål dels att öka albanska kvinnors kunskap om sina rättigheter, dels att genom egenföretagarprojekt för unga kvinnor minska arbetslösheten och fattigdomen och därmed även minska rekryteringsunderlaget för människohandel.

Missionen i Albanien har för närvarande knappt 30 internationella tjänstemän, av vilka Sverige ställt två svenskar till OSSE:s förfogande. Utöver högkvarteret i Tirana finns fyra fältkontor ute i landet. I likhet med de två föregående åren minskade antalet fältkontor under år 2004. Chef för OSSE-närvaron är sedan oktober 2004 den tjeckiske ambassadören Pavel Vacek.

9.1.2 Bosnien och Hercegovina

OSSE-missionen i Bosnien och Hercegovina upprättades som en följd av att OSSE tilldelades en central roll i genomförandet av Daytonavtalet 1995. Missionen samarbetar nära med övriga internationella organisationer i Bosnien och Hercegovina, såsom Höge representantens kontor (OHR), EU och FN.

Ursprungligen var kärnområdena i missionens mandat valfrågor, demokratiuppbyggnad och mänskliga rättigheter samt militärpolitiska frågor. En översyn av det internationella samfundets samarbete i Bosnien och Hercegovina, och en viss omstrukturering av arbetsfördelningen, gjordes av *Peace Implementation Council* (PIC) i februari 2002. OSSE-missionen fick då utvidgade uppgifter bland annat inom utbildningsområdet. Missionen samordnar nu det internationella samfundets utbildningsstrategi i landet och samarbetar nära med såväl nationella som internationella aktörer för att reformera det bosniska utbildningsväsendet. Missionen har gjort omfattande insatser för att främja etnisk integrering och utarbeta en nationell, enhetlig läroplan för de bosniska, kroatiska respektive serbiska eleverna. Under år 2003 nåddes konkreta framsteg, då en nationell ramlag för grundskole- och gymnasieutbildning liksom en enhetlig nationell läroplan antogs. I början av 2004 antogs en nationell handlingsplan om utbildning för den romska och andra nationella minoriteter.

Missionen har lagt ner stort arbete på frågan om äganderätt och återförande av privat egendom, ett viktigt led i återuppbyggnaden av samhället och en förutsättning för flyktingars och internflyktingars möjlighet till återvändande. Genom OSSE, andra internationella organisationer och lokala myndigheter har man idag lyckats återföra över 90 procent av alla framställda krav på återbördande av privat egendom.

Målsättningen inom området demokratiuppbyggnad är att främja demokratiutveckling genom upprättandet av professionell och transparent politisk verksamhet. Missionen har fokuserat på insatser som syftar till ökat deltagande i det civila samhället, eftersom man konstaterat en betydande avsaknad av politiskt engagemang bland befolkningen. Den grupp som är mest negativt inställd är ungdomarna, varför missionen valt att fokusera på denna grupp för att öka deras deltagande i politiken.

I oktober 2004 hölls lokalval i Bosnien och Hercegovina. Valen övervakades av OSSE och Sverige bidrog med sex valobservatörer.

Missionens huvudkontor ligger i Sarajevo med regionala centra i Banja Luka, Mostar, Sarajevo och Tuzla samt 21 fältkontor. Missionen, som sedan september 2004 leds av den amerikanske ambassadören Douglas Davidson, har drygt 100 internationella tjänstemän, varav två svenskar under 2004.

9.1.3 Serbien och Montenegro, inklusive Kosovo

OSSE-missionen i statsförbundet Serbien och Montenegro, tidigare Förbundsrepubliken Jugoslavien, inledde sin verksamhet 2001. Missionens arbete är inriktat på stöd till uppbyggandet av demokratiska institutioner, mänskliga rättigheter, jämställdhet, minoritetsfrågor, rättsväsende och massmedier samt förtroendeskapande åtgärder. Missionen stödjer reformering av rättsväsendet och övervakar sedan januari 2003 nationella krigsförbrytarrättegångar. Missionen bistår också de nationella och lokala myndigheterna med råd och utbildning vad gäller bekämpning av organiserad brottslighet och korruption.

I december 2001 fick OSSE-missionen det samordnande ansvaret för polisreformer i Serbien och bistår myndigheterna med att utveckla reformstrategier. Missionen har vidare ansvarat för en särskild multietnisk polisutbildning i södra Serbien.

OSSE-missionen i landet har sedan den 1 januari 2002 också ett kontor i Montenegro. Ursprungligen inrättades kontoret av ODIHR år 1997 för att övervaka och följa upp de parlamentsval som hölls i Montenegro 1998. Verksamheten kom med tiden att breddas till att även omfatta allmänna demokratiseringsfrågor, stärkande av det civila samhället och översyn av delrepublikens lagstiftning.

Under 2002 och 2003 hölls presidentval i Serbien vid sammanlagt fyra tillfällen. På grund av för lågt valdeltagande ogiltigförklarades samtliga val. ODIHR:s valövervakningsinsats år 2003 riktade kritik mot de brister i vallagstiftningen som resulterat i en ändlös cykel av ogiltigförklarade val. I juni 2004 hölls presidentval ytterligare en gång. Serbien hade då stått utan folkvald president sedan slutet av 2002. Inför valet 2004 hade dock parlamentet på rekommendation av OSSE och Europarådet ändrat vallagstiftningen, bland annat med innebörden att valet inte skulle ogiltigförklaras även om valdeltagandet var under 50 procent. Resultatet blev att Serbien slutligen kunde välja en president. OSSE konstaterade i efterhand att valet på det stora hela genomförts väl, med endast några få oegentligheter. I september hölls även lokalval i Serbien, vilka övervakades av den lokala NGO:n "Centre for Free Elections and Democracy" (CESID), med ekonomiskt bidrag från OSSE:s mission.

Den italienske ambassadören Maurizio Massari är sedan januari 2003 chef för missionen, som för närvarande består av cirka 40 internationella tjänstemän, varav tolv finns i Montenegro. Därtill verkar drygt 20 internationella poliser i missionen. Under året ställde Sverige tre poliser till förfogande för missionens verksamhet i Montenegro.

OSSE-missionen i Kosovo (OMIK) är alltså OSSE:s största. OMIK inrättades 1999 som en del av den internationella civila FN-närvaron UNMIK (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*), vilken inrättades genom FN:s säkerhetsrådsresolution 1244. Inom UNMIK har OSSE-missionen givits huvudansvaret för frågor rörande demokratisering och institutionsbyggande, mänskliga rättigheter, massmedier och val. Minoritetsfrågor utgör en viktig del av arbetet med mänskliga rättigheter. Chefen för OSSE-missionen i Kosovo, ambassadör Pascal Fieschi, har även titel av Deputy Special Representative of the United Nations Secretary-General for Institution-Building. Detta representerar ett unikt samarbete mellan internationella organisationer i fält.

Missionens verksamhet innefattar att stödja och stärka kapaciteten hos det temporära självstyret, *Provisional Institutions of Self-Government* (PISG). Inom ramen för detta arbete är främjandet av inter-etnisk dialog ett prioriterat område, i synnerhet efter oroligheterna i mars 2004 som särskilt drabbade den serbiska minoriteten i Kosovo. I samband härmed har intern-flyktingarnas (IDP:s) situation uppmärksammats av missionen, som assisterat i arbetet med att underlätta deras återvändande. Majoriteten av intern-flyktingarna är serber (drygt 3000 av de totalt 4000 som flydde under oroligheterna) Under upploppen i mars visade det sig att en stor del av deltagarna var ungdomar (mer än 2/3 av Kosovos befolkning är under 30 år). Missionen har därför ökat sina satsningar på ungdomar, framförallt avseende utbildning och information om medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

OSSE-missionen har även ansvar för *Kosovo Police Service School* (KPSS) som utbildar och certifierar en lokal multietnisk poliskår. Vid utgången av 2004 hade skolan utbildat och utexaminerat drygt 6 400 poliser. I KPSS:s mandat ingår att utveckla och genomföra grundläggande polisiär utbildning med fokus på demokrati och mänskliga rättigheter. Målsättningen var att fram till slutet av december 2004 ha utbildat 6 500 lokalt rekryterade poliser samt att uppnå såväl etnisk balans som balans baserad på kön. Ambitionen är att andelen minoritetspoliser och kvinnliga poliser skall ligga mellan 10 och 15 procent. Polisskolan har betecknats som en av få multietniska framgångar i Kosovo. Sverige och andra länder har ställt personal till förfogande till skolan, som för närvarande har 80 internationella medarbetare.

Den av OSSE utbildade polisen tar nu gradvis över FN-polisernas uppgifter i Kosovo. Grundutbildningen vid polisskolan fortsätter jämte vidareutbildning och utbildning av polisinstruktörer.

OSSE ansvarar för genomförandet av val i Kosovo. Inför valet till parlamentet i Kosovo i oktober 2004 arbetade missionen med att utbilda och stödja Kosovos centrala valkommitté i organiserandet av valet. Eftersom OSSE hade en relativt aktiv roll i valets genomförande, övervakades valet av Europarådet och inte OSSE. Biträdande chefen för den avdelning som ansvarar för valfrågor är svensk.

Huvudkontoret för missionen ligger i Pristina. Därutöver finns åtta regionala OSSE-kontor samt ett flertal fältkontor. Missionens omfattning

har minskats under senare år och uppgick vid slutet av 2004 till drygt 220 internationella tjänstemän. Sverige ställde under året elva svenskar till missionens förfogande, varav en av dem är chef för ett av regionkontoren. Därutöver ställde Sverige en polisinstruktör till polisskolans förfogande.

9.1.4 Kroatien

OSSE-missionen i Kroatien inrättades 1996 med ett mandat inriktat på mänskliga rättigheter, rättsstatens principer samt förtroendeskapande åtgärder mellan landets befolkningsgrupper. Verksamheten är inriktad på att stödja den kroatiska regeringens genomförande av de internationella åtaganden landet har gjort inom dessa områden. Missionens konkreta arbete fokuserar framför allt på frågor relaterade till flyktingåtervändande och minoritetsrättigheter i samarbete med HCNM. Stöd till reformering av rätts- respektive polisväsendet samt ansträngningar för att främja försoning i de krigsdrabbade områdena är andra viktiga frågor.

OSSE-missionen samarbetar nära med den europeiska kommissionens delegation i Zagreb och har fått en viktig funktion att fylla i Kroatiens närmande till EU. Kroatien lämnade i februari 2003 in landets medlemskapsansökan till EU. OSSE-missionen bidrar genom sin verksamhet till att stödja Kroatien i genomförandet av nödvändiga reformer inför ett framtida EU-medlemskap. Under de senaste åren har avsevärda framsteg gjorts vad gäller landets lagstiftning, som på en rad områden reviderats för att uppfylla internationella normer. Närmandet till EU bekräftades då EU i juni 2004 beslöt ge Kroatien status som kandidatland. I takt med att Kroatiens medlemsförhandlingar anses närma sig, ökar samordningen mellan EU och OSSE. Samtidigt sätts även ökat fokus på frågan om samarbete med ICTY, i synnerhet avseende arrestering och utlämning av den för krigsförbrytelser åtalade general Gotovina till Haag.

OSSE-missionen leds sedan januari 2002 av den svenske ambassadören Peter Semneby. Antalet internationella tjänstemän vid missionen uppgår till ett knappt femtiotal. Sverige ställer sedan oktober 2003 en polis till missionens förfogande.

Utöver huvudkontoret finns tre regionala center i Knin, Vukovar och Sisak samt sju fältkontor.

9.1.5 Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)

OSSE-missionen i Skopje inrättades 1992 med ett mandat inriktat på att förhindra spridning av konflikter från övriga delar av det forna Jugoslavien till Makedonien, och är därmed den OSSE-mission som funnits längst på plats. Under 2001 uppstod en allvarlig konflikt mellan den slaviskspråkiga befolkningsmajoriteten och den albanskspråkiga minoriteten i landet. Missionen utökades då kraftigt för att bland annat bistå med övervakning av gränsområdena i norra Makedonien.

Den 13 augusti 2001 slöts ett fredsavtal, det så kallade Ohridavtalet, mellan ledarna för landets politiska partier. I genomförandet av avtalet

gavs OSSE-missionen en viktig förtroendeskapande roll i samarbete med EU och Nato. Missionen fick också i uppdrag att ansvara för en multietnisk polisutbildning och utbilda 1 000 poliser från landets minoritetsgrupper, främst albansktalande makedonier, för att skapa en poliskår som återspeglar landets befolkning. Utbildningen slutfördes i juli 2003 och har bedrivits vid OSSE:s polisakademi i Skopje. OSSE-missionen fortsätter att bedriva verksamhet vid akademien i form av vidareutbildning samt utbildning av polisinstruktörer. Vid missionen verkar därtill ett knappt fyrtiotal poliserådgivare, som dels genom närvaro i fält söker bidra till ökat förtroende mellan nationell polis och albansk minoritet, dels arbetar med ett närpolisprogram i samarbete med den lokala polismyndigheten. Sverige ställde under året två poliser till polisakademins förfogande.

Under hösten 2004 hölls en folkomröstning om en ny kommunindelning. Frågan hade skapat djup oenighet mellan de slavisk- och albanskspråkiga makedonierna. Folkomröstningen innebar ett vägskäl för landets fortsatta EU-närmande. En decentralisering och reformerad kommunindelning är en förutsättning för genomförandet av Ohridavtalet, som i sin tur är en förutsättning för EU-närmandet. Då deltagandet endast uppgick till 26 procent ogiltigförklarades omröstningen, och regeringen kan nu gå vidare med decentraliseringen och genomförandet av Ohridavtalet. HCNM är verksam i landet med stöd till minoritetsutbildning såväl på universitetsnivå som på gymnasienivå.

Missionen omfattar 95 internationella tjänstemän. Ambassadör Carlos Pais från Portugal leder arbetet sedan december 2003.

9.2 Centralasien

OSSE har en väl etablerad fältnärvaro i de fem centralasiatiska länderna. Den första missionen inrättades 1994 i Tadzjikistan, medan övriga påbörjade verksamheten mellan 1995 och 2000. Kontoren i Centralasien kallas för center och har mandat som omfattar främjandet av OSSE:s principer och normer. Verksamheten sker inom ramen för OSSE:s breda säkerhetsbegrepp. Mänskliga rättigheter, ekonomiska och miljörelaterade frågor samt politisk-militära aspekter faller därför alla inom kontorens arbetsområden.

OSSE:s aktiviteter i Centralasien har ökat i omfång på senare år, vilket varit i linje med de deltagande staternas önskemål att gradvis omfördela resurser från fältverksamheten på västra Balkan till Centralasien. Trots en ökning av resurserna till Centralasien går dock alltså en liten del – cirka fyra procent – av den samlade OSSE-budgeten för fältverksamhet till fältnärvaron i regionen.

Konfliktförebyggande projekt i regionen drivs, förutom av OSSE:s center, även av OSSE:s sekretariat och OSSE:s tre institutioner HCNM, ODIHR och RFoM. Många frågor är av regional betydelse varför OSSE sökt främja samarbete mellan länderna i Centralasien. Exempel på sådant regionalt samarbete är ett vattenprojekt som involverar Kazakstan och Kirgizistan. Sverige stödjer projektet. Ett annat regionalt projekt rör bistånd med syfte att höja rättssäkerheten genom att skapa förutsättningar för rättvisa rättegångar. Projektet, som genomförs av ODIHR, erhåller

svenskt stöd. Sverige gav vidare finansiellt stöd till Skr. 2004/05:82 polisutbildningsinsatser i Kirgizistan.

Det är viktigt att samarbetet mellan olika organisationer med verksamhet i fält förbättras. I OSSE pågår sedan några år ansträngningar för att förbättra samordningen i Centralasien. Framtida samarbete skulle kunna fokusera på regionala säkerhetsutmaningar, främjande och stöd till gott styrelseskick och utvecklandet av det civila samhället samt underlättandet av regional ekonomisk återuppbyggnad och utveckling.

Under 2003 utnämnde den dåvarande OSSE-ordföranden den förre finländske presidenten Martti Ahtisaari till ordförandeskapets personliga representant för Centralasien. Uppdraget fortsatte under 2004, och har delfinansierats av Sverige.

9.2.1 Kazakstan

OSSE:s center i Kazakstan inledde arbetet i januari 1999 i den tidigare huvudstaden Almaty. Under 2003 inrättades också ett förbindelsekontor i den nuvarande huvudstaden Astana.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

I september 2004 hölls parlamentsval i Kazakstan. Sverige ställde en valövervakare och två valobservatörer till OSSE/ODIHR:s förfogande. Vid jämförelse med tidigare val hade förbättringar gjorts, vilket kunde hänföras till de förändringar som gjorts i vallagen. Brister kvarstår dock innan Kazakstan kan sägas nå upp till internationella standarder. Detta skall förhoppningsvis åtgärdas genom den valreform som planeras. Positivt vad gäller mänskliga rättigheter är att moratorium för verkställande av dödsstraff har införts.

Centrets arbete har under året särskilt fokuserat på utbildning inom olika delar av rättsväsendet, åtgärder mot människohandel samt reformer inom fängvårdssystemet. Vidare har centret sökt skapa uppmärksamhet kring och underlätta informationsspridning om miljöfrågor. Centret har medverkat i tillskapandet av en bilateral vattenkommission mellan Kazakstan och Kirgizistan (floderna Chu och Talas) jämte i en workshop om legala metoder att förhindra korrupktion. Centret har också varit aktivt i att utbilda journalister inom miljö, ekonomi och sociala frågor. Vidare har verksamheten varit inriktad på frågor om handeldvapen och lätta vapen (SALW) samt polisfrågor. Sverige har även 2004 lämnat bidrag till vattenkommissionsprojektet. HCNM är verksam i landet för att underlätta den uzbekisktalande minoritetens integration i det kazakiska samhället.

Centret har fyra internationella tjänstemän, inräknat ambassadör Ivar Vikki från Norge, som leder arbetet sedan våren 2004. Sverige ställer en person till kontorets förfogande.

9.2.2 Kirgizistan

OSSE:s center i huvudstaden Bisjkek inledde sitt arbete i januari 1999. I april 2000 öppnades ett fältkontor i Osj i södra Kirgizistan med huvudsaklig uppgift att följa situationen i den multietniska Ferganadalen.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner. Prioriteringarna ligger på val, rättsstatens principer, konfliktförebyggande, regional säkerhet och utbildning.

OSSE inledde under 2002 insatser på polisområdet, med fokus på ett polisassistansprogram, vilket syftar till att utbilda närpoliserna. De kommande aktiviteterna fokuserar bland annat på kvaliteten på brottsundersökningar, särskilt vad gäller narkotikahandel. Sverige ställer sedan oktober 2003 en polis till förfogande och bidrar även finansiellt till verksamheten genom stöd till närpolisutbildningen 2004-2005, som leds av den svenske polisen.

I samarbete med ODIHR har centret medverkat i framtagandet av en ny vallag och en ny strafflag. När det gäller etnisk representation har den blivit alltmer ensidig till förmån för kirgiser, vilket riskerar att leda till ökade etniska motsättningar. Andra viktiga aktiviteter vid centret är kampen mot korruptionen samt stöd för eget företagande, främst bland kvinnor på landsbygden. Problemen med narkotika- och människohandel ökar, och Osj har utmärkt sig som ett destinations- och transitområde för prostituerade.

I slutet av 2002 inrättades på förslag av Kirgizistan en OSSE-akademi, öppen för samtliga centralasiatiska länder, vars uppgift är att utbilda och forska om regionala säkerhetsfrågor.

Kommunalval hölls i oktober 2004. OSSE/ODIHR sände dock ingen regelrätt valobservatörsmission. I Kirgizistan har moratorium införts för verkställande av dödsstraff.

Sverige har, som tidigare nämnts, givit stöd till upprättandet av en bilateral vattenkommission mellan Kazakstan och Kirgizistan. Vidare lämnar Sverige bidrag till ett HCNM-projekt om multietniskt polisarbete.

Centret har sju internationellt utsända (fyra i Bisjkek och två i Osj). Chef är ambassadör Markus Müller från Schweiz som tillträdde i november 2003.

9.2.3 Tadzjikistan

OSSE har funnits på plats i Tadzjikistan sedan februari 1994, då organisationens första kontor i Centralasien öppnades. Utöver huvudkontoret i Dusjanbe finns fem fältkontor.

Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner. Enligt mandatet, som reviderades 2002, skall centret utöka verksamheten inom det ekonomiska och miljömässiga området, ge stöd i polisfrågor, gränsbevakning samt bekämpning av människohandel.

Parlamentsval kommer att hållas i februari 2005, vilket föranlett ytterligare ansträngningar för att förbättra valprocessen. Den folkomröstning som ägde rum i juni 2003 genomfördes på ett icke-transparent sätt och introducerade författningsändringar, däribland möjligheten för presidenten Rachmonov att ställa upp för ytterligare mandatperiod. Han ges således möjlighet att sitta kvar vid makten fram till 2020. FN och OSSE avstod från att sända observatörer till folkomröstningen, då de inbjöds i ett för sent skede.

Inom den mänskliga dimensionen har centret fokuserat på fängelsereform, arbetskraftsmigration, utbildning i mänskliga rättigheter, förebyggande av tortyr samt på minoriteters rättigheter.

Den 15 juli 2004 undertecknade president Rachmonov lagen om inrättande av moratorium för dödsstraffet. Annan positiv utveckling under året består i förändringar i brottslagstiftningen och antagandet av en ny polislag. Vidare kan nämnas att ICRC numera får besöka fångar, att nya fristående försäljningsställen för medier upprättats samt att fängelsefrågor flyttats från inrikes- till justitieministeriet. En ny vallag är vidare under utarbetande och har förelagts parlamentet.

OSSE inledde under 2003 i samarbete med FSD (*Swiss Foundation for Mine Action*) ett minröjningsprojekt, som Sverige tillsammans med bland annat Norge, Kanada och Schweiz, stödjer. Projektet fortsatte även under 2004.

Centret leds sedan juli 2003 av ambassadör Yves Bargain från Frankrike och är med sina sexton internationella tjänstemän OSSE:s största mission i Centralasien.

9.2.4 Turkmenistan

I januari 1999 inrättade OSSE ett center i landets huvudstad Asjchabad. Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

Det redan bekymmersamma läget för de mänskliga rättigheterna i Turkmenistan förvärrades markant efter ett attentat mot president Nijazov i november 2002. Ett 70-tal personer beräknas ha dömts för inblandning i attentatet. I många fall förefaller erkännanden ha framtvingsats genom tortyr. Tio stater, däribland Sverige, aktiverade därför OSSE:s Moskvamekanism, som ger möjlighet att sända rapportörer till en deltagande stat om det bedöms att ett särskilt allvarligt hot mot uppfyllande av landets åtaganden inom OSSE:s mänskliga dimension föreligger. Den franske OSSE-rapportören Emmanuel Decaux överlämnade i mars 2003 sin rapport, utan att själv ha fått besöka Turkmenistan. Därefter antog FN:s kommission för mänskliga rättigheter en resolution om Turkmenistan, där Turkmenistan bland annat uppmanades att genomföra Decauxs rekommendationer. En resolution antogs även av FN:s generalförsamling under hösten 2003.

Centret arbetar under svåra förhållanden, men spelar en viktig roll genom att OSSE är en av få internationella organisationer på plats i Turkmenistan. Vissa mindre projekt har kunnat genomföras, såsom utveckling av små och medelstora företag. Centrets fokus ligger på utbildning, konfliktförebyggande samt främjande av bland annat stabilitet, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Den 19 december 2004 hölls parlamentsval. Varken OSSE/ODIHR eller några andra utländska observatörer inbjöds att övervaka valet. Parlamentet har antagit en lag som gör det möjligt för presidenten att sitta kvar på livstid. Presidenten har dock antytt att presidentval kan komma att hållas något av de närmaste åren.

Turkmenistan har avskaffat en lag som tidigare gjorde det straffbart att verka i enskilda organisationer som saknar statlig registrering. Däremot

har ingen utveckling skett vad gäller mediefrihet, utbildningssituationen eller pluralism i det politiska livet. Dock har dödsstraffet avskaffats i landet.

Turkmenistan har inte deltagit i OSSE:s årliga implementeringsmöten inom den mänskliga dimensionen (HDIM) under de senaste fyra åren. Däremot har regeringsföreträdare börjat delta i vissa internationella möten, såsom OSSE:s ekonomiska forum i Prag.

Vid centret arbetade till den 23 juli 2004 sex internationella tjänstemän, inklusive ambassadör Paraschiva Badescu från Rumänien, som sedan januari 2002 lett arbetet. Turkmenistan beslutade att inte förlänga Badescus visering. Markku Visapaa, Finland, har varit tjänsteförrättande chef under resten av året.

9.2.5 Uzbekistan

OSSE:s center i Tasjkent inledde arbetet i juni 1995. Inledningsvis var uppgiften att verka som ett sambandskontor för de fem länderna i regionen. När OSSE etablerat närvaro i övriga länder beslutades 2000 att omvandla kontoret till ett center med uppgift att fokusera verksamheten på Uzbekistan. Centrets mandat är brett, med tyngdpunkt på regionalt samarbete, och omfattar OSSE:s tre dimensioner.

Vad gäller mänskliga rättigheter har situation försämrats under året och anklagelser om tortyr har ökat. Internationella organisationer har problem med myndigheterna, bland annat genom krav på omregistrering hos dessa, OSSE dock undantaget. Liknande problem upplever även vissa politiska partier. I Uzbekistan finns dödsstraffet kvar och avrättningar verkställs.

Inom den mänskliga dimensionen omfattar centrets verksamhet främjande av OSSE:s principer, bland annat genom möten med ledare för det offentliga och civila samhället, övervakning av rättegångar och reform av fängelseväsendet. Valexpertter har besökt landet och överlämnat synpunkter till myndigheterna. Utbildning av gränsvakter pågår och det finns planer på att hjälpa den uzbekiska polisen att förbättra sitt arbete. Inom ekonomi- och miljödimensionen pågår aktiviteter för att främja entreprenörskap och kvinnligt företagande samt aktiviteter och stöd till lokala enskilda organisationer för att öka miljömedvetenheten.

Val till ett nytt tvåkammarsparlament ägde rum den 26 december 2004. OSSE/ODIHR:s hade bistått med att förbättra vallagen. OSSE/ODIHR sände en begränsad valövervakningsmission bestående av endast tolv valövervakare, varav två från Sverige. Många oegentligheter rapporterades.

Verksamheten inom ett projekt med syfte att stärka kvinnors ställning och jämställdheten i landet samt ett projekt för att bekämpa människohandel har fortsatt under det gångna året.

Inräknat missionschefen har centret fyra internationella tjänstemän, varav en ställs till förfogande av Sverige. Ambassadör Ahmet Kamil Erozan från Turkiet ledde centret från november 2002 till maj 2004. Sedan dess är svensken Per Normark tjänsteförrättande chef.

OSSE har funnits på plats i området sedan början av 1990-talet och har i dag verksamhet i Armenien, Azerbajdzjan och Georgien. Organisationen arbetar aktivt med att förebygga och söka lösa de konflikter som råder i regionen. Därutöver arbetar man med främjande av mänskliga rättigheter och demokrati, uppbyggnad av rättsstaten samt ett gott samhällsstyre. Även OSSE:s institutioner ODIHR och HCNM bedriver verksamhet i regionen, liksom OSSE-sekretariatet genom bland annat polisenheten. OSSE:s polisrådgivare har under 2004 tagit fram omfattande reformprogram för polisväsendet i samtliga tre länder. Av organisationens samlade budget för fältverksamhet går cirka tretton procent till denna region.

Sverige har under 2004 givit stöd till flera projekt i regionen, däribland OSSE:s första mediekonferens i södra Kaukasien, anordnad av OSSE:s medierepresentant i Tbilisi under hösten. Ett annat regionalt projekt som Sverige stödjer rör bistånd med utvecklandet av standarder för rättvisa rättegångar, som genomförs av ODIHR. Vidare stödjer Sverige polisprojekten i Azerbajdzjan och Armenien. Sverige har tidigare givit stöd till ett regionalt vattenprojekt med syfte att öka samarbetet mellan regionens länder om utnyttjande av vatten från två viktiga floder, Kura och Araks. Den svenska finansieringen av detta projekt sträckte sig fram till sommaren 2004.

OSSE arbetar nära EU:s särskilde representant för södra Kaukasien, finländaren Heikki Talvitie, som regelbundet besöker regionen.

9.3.1 Armenien

OSSE:s kontor i Jerevan inrättades i februari 2000 och har mandat att bedriva verksamhet inom hela det breda säkerhetsbegreppet. Kontoret har inte till uppgift att vare sig bevaka eller medla i konflikten i Nagorno-Karabach.

Det politiska läget i Armenien präglades under våren 2004 av konfrontationer mellan opposition och regering. Oppositionens mål var att göra sig av med president Kotjarjan genom ett misstroendevotum, då han anklagas för att ligga bakom omfattande valfusk såväl vid presidentvalet som parlamentsvalet år 2003. Valet 2003 övervakades av OSSE/ODIHR, som i sin slutrapport konstaterade att valet inte motsvarade internationella standarder på flera punkter, som till exempel felaktig rösträkning, hot mot observatörer och bristande valhemlighet. Det inrikespolitiska läget stabiliserades dock under hösten 2004. Den dåligt samordnade oppositionen synes ha insett att man missbedömt möjligheterna till spridningseffekter av den så kallade rosornas revolution i Georgien 2003.

Vissa framsteg har ägt rum vad gäller mänskliga rättigheter. Exempelvis har en lag om alternativ militärtjänstgöring antagits. Denna är dock ännu inte fullt tillämplig, och tar bara delvis hänsyn till OSSE:s och Europarådets rekommendationer. Arbetet med att förbättra vallagen har gått framåt, men inte heller här har OSSE:s och Europarådets

synpunkter fullt beaktats. Den reformerade vallagen förväntas komma att antas i början av 2005.

I februari 2004 utsågs Larissa Alaverdyan av presidenten till landets första ombudsman för mänskliga rättigheter. OSSE-kontoret stödjer ombudsmannens arbete.

Situationen för media är en central fråga för OSSE-kontoret. Det finns många aktiva medier samtidigt som den statliga kontrollen fortfarande är stark. Den regionala mediekonferens som ägde rum under hösten, bland annat med svensk finansiering, var till stor nytta för deltagande armeniska journalister.

OSSE har två större projekt i landet. Det ena är ett polisprogram inriktat på stärkande av polisutbildningen och utveckling av en närpolismodell. Sverige delfinansierar polisprogrammet. Det andra är ett projekt för omhändertagande av raketbränsle.

Ambassadör Vladimir Pryakhin från Ryssland leder kontoret sedan oktober 2003. Vid kontoret arbetar ytterligare sex internationella tjänstemän.

9.3.2 Azerbajdzjan

OSSE:s kontor i Azerbajdzjans huvudstad Baku påbörjade sitt arbete i juli 2000 och har mandat att bedriva verksamhet inom hela det breda säkerhetsbegreppet. Kontoret har inte till uppgift att bevaka eller medla i konflikten i Nagorno-Karabach.

Presidentvalet i oktober 2003 motsvarade inte internationella standarder. ODIHR presenterade en slutrapport med en rad rekommendationer om förbättringar. OSSE-kontoret samt ODIHR har under året arbetat på uppföljning av rapporten. Som en del av uppföljningen av presidentvalet har OSSE-kontoret i samarbete med ODIHR övervakat rättegångar mot de oppositionella som anklagats för inblandning i de oroligheter som utbröt i samband med presidentvalet.

I december 2004 hölls kommunalval för andra gången sedan Azerbajdzjans självständighet. Det totala valdeltagandet var lågt och genomförandet motsvarade inte internationella standarder för demokratiska val. Exempelvis förekom förfalskade valprotokoll och fiffel med röstlistor. Sedan president Ilham Alijev övertog makten hösten 2003 har han benådat drygt 900 fångar, varav vissa är att betrakta som politiska fångar enligt Europarådet och lokala människorättsorganisationer. Enligt Europarådet finns det dock fortfarande politiska fångar kvar i landet. Under våren 2004 undertecknade presidenten ett dekret om en nationell handlingsplan för människohandelsfrågor. OSSE har bistått i utarbetandet av planen. Utbildningen av poliser och enskilda organisationer i människohandelsfrågor utgör en del av OSSE-kontorets verksamhet.

En annan prioriterad uppgift är ett polisprogram inriktat på stärkande av polisutbildningen, utveckling av en närpolismodell samt förbättrade narkotikautredningar. Sverige ger ett finansiellt bidrag till polisprogrammet. Korruptionen i landet är mycket omfattande och OSSE har under året bistått enskilda organisationer i analysen av existerande lagstiftning för bekämpning av korruption.

Vid kontoret arbetar sex internationella tjänstemän, inklusive ambassadör Maurizio Pavesi från Italien, som leder arbetet sedan juli 2004. Skr. 2004/05:82

9.3.3 Nagorno-Karabachkonflikten

Konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan har pågått sedan slutet av 1980-talet och främst handlat om Nagorno-Karabach, som till övervägande delen är befolkat av kristna armenier. Tiotusentals dödades och en miljon människor drevs på flykt innan en vapenvila trädde i kraft 1994. Vapenvilan respekteras i princip, även om incidenter förekommer då och då.

OSSE verkar sedan 1992 för en förhandlingslösning av konflikten om Nagorno-Karabach, vilket sker inom den så kallade Minskprocessen. Det huvudsakliga arbetet sker inom ramen för Minskgruppen, som leds av ett samordförandeskap bestående av Frankrike, Ryssland och USA, i praktiken OSSE:s medlare i konflikten. Sverige är tillsammans med ett dussintal länder representerat i Minskgruppen och var under åren 1993-95 ordförande i gruppen.

Kärnfrågorna i förhandlingarna rör Nagorno-Karabachs framtida status, säkerhetsgarantier för områdets armeniska befolkning samt flyktingfrågan. Hundratusentals azerbajdzjaner lever fortfarande hemlösa och under svåra förhållanden.

Under 2003 stod fredsprocessen nästan helt stilla till följd av val i både Armenien och Azerbajdzjan. Inför 2004 fanns stora förhoppningar från medlarnas sida och samordförandeskapet lyckades i början av året få presidenternas godkännande för en serie möten mellan de båda utrikesministrarna i Prag, den så kallade Pragprocessen. Efter ett möte i augusti ministrarna emellan ansåg medlarna att det var dags att inleda regelrätta förhandlingar, och man föreslog de båda presidenterna detta i samband med OSS-ländernas toppmöte i Astana i höstas.

Azerbajdzjan föreslog under höstens generalförsamling i FN att situationen i de ockuperade områdena skulle tas upp som en ny dagordningspunkt. Förslaget drogs dock tillbaka och överenskommelse träffades mellan parterna om tillsättande av en undersökningsmission inom ramen för Minskgruppen, med syfte att undersöka frågan om armeniska bosättningar i de av Armenien ockuperade områdena runt Nagorno-Karabach. Enighet om detta uppnåddes mellan de båda ländernas utrikesministrar i marginalen av OSSE:s ministermöte i Sofia. De bägge parterna var överens om att Finland, Sverige, Tyskland och Italien skulle ingå i en sådan mission, som besöker området i månadsskiftet januari-februari 2005.

OSSE:s ordförandeskap har en personlig representant för konflikten i Nagorno-Karabach, ambassadör Andrzej Kasprzyk från Polen, som innehåller posten sedan 1995. Dennes uppgift är att skapa förtroende mellan parterna bland annat genom att upprätthålla kontakter mellan de politiska och militära ledarskapen samt övervaka vapenvilan.

Riksdagsledamoten Göran Lennmarker är sedan juli 2002 OSSE:s parlamentariska församlings särskilde representant för konflikten i Nagorno-Karabach.

OSSE:s mission i Georgien inledde verksamheten i december 1992 och har sitt huvudkontor i Tbilisi. Därutöver finns det ett fältkontor i Tskhinvali i den georgiska republiken Sydossetien samt åtta permanenta baser inrättade för övervakning av gränsen till de ryska republikerna Ingusjetien, Tjetjenien och Dagestan. Missionen har även en utsänd person vid FN:s kontor i Suchumi i den georgiska utbrytarregionen Abchasien. OSSE-missionen har i uppgift att främja fredsförhandlingarna mellan parterna i den frusna konflikten om Sydossetien. Avseende den likaledes frusna konflikten i Abchasien har FN huvudansvaret för medling, medan OSSE framför allt skall bistå FN när det gäller situationen för de mänskliga rättigheterna. Därutöver anger mandatet att missionen skall främja respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i hela Georgien. Vid presidentvalet i januari 2004 valdes Mikhail Saakashili till president. Parlamentsval hölls i mars samma år. OSSE övervakade valen, som även om de inte på alla punkter motsvarade internationella standarder, ändock var en förbättring vid jämförelse med tidigare val. Sverige deltog med valobservatörer i OSSE:s valobservatörsmissioner.

Konflikten mellan Georgien och Sydossetien eskalerade under året. En överenskommelse om eldupphör ingicks den 13 augusti, men trots detta fortsatte sporadiskt våld och ett flertal incidenter resulterade i skadade i den gemensamma fredsbevarande styrkan (JPKF). Den 5 november ägde emellertid ett möte rum mellan den georgiske premiärministern Zjvania och den sydossetiske ledaren Kokoity. Mötet resulterade i en överenskommelse om demilitarisering av konfliktzonen och möte i den gemensamma kontrollkommissionen (JCC) för att diskutera genomförandet av demilitariseringen, samt för att utforska möjligheterna till ekonomiska projekt i konfliktzonen. OSSE-ordförandeskapet inbjöd till ett högnivåmöte inom ramen för JCC, men något sådant kom inte till stånd under 2004. Spänningarna i Sydossetien ledde vidare till förseningar i genomförandet av projekt för ekonomisk rehabilitering och omlokalisering av flyktingar och internflyktingar i Sydossetien. Från georgisk sida bad man OSSE att utöka närvaron på marken. Detta förslag har dock inte accepterats från Sydossetien.

Under 2003 placerades poliser från FN i landet. Utbildning av georgiska och abchasiska poliser vid OSSE:s polisskola i Kosovo pågick under 2004.

Missionen har ställt en expert på mänskliga rättigheter till förfogande för FN:s kontor för mänskliga rättigheter i Abchasien. Missionen och UNHCR har ett nära samarbete i konfliktområdet i Sydossetien. Vidare är HCNM verksam i Abchasien för att underlätta återvändande av fördrivna etniska georgier till deras tidigare hem i Galiområdet.

Sverige har under 2004 lämnat finansiellt stöd till två OSSE-projekt i Georgien. Den ena projektet genomförs av HCNM i Abchasien och omfattar utbildning av lärare i georgiska och abchasiska. Det andra projektet rör konfliktlösning och utbildning av internflyktingar och före detta kombattanter.

Vid fältkontoret i Tskhinvali har OSSE bedrivit projekt för insamling och destruktion av lätta vapen. Vapen samlas in i utbyte mot allmänna nyttigheter.

Relationen mellan Georgien och Ryssland har i perioder varit mycket spänd. Ryssland har kritiserat Georgien för att inte tillräckligt bevaka gränsen mot Tjetjenien och förhindra att beväpnade grupper tar sin tillflykt till Georgien. Vidare finns fortfarande två ryska militärbaser kvar i Georgien. Enligt det avtal som undertecknades mellan Ryssland och Georgien vid OSSE:s toppmöte i Istanbul 1999 skulle två av de då totalt fyra ryska baserna i Georgien vara avvecklade före mitten av 2001 och en överenskommelse om avveckling av de två övriga baserna stå klar före utgången av 2001 (de så kallade Istanbulåtagandena). Denna tidtabell har således endast delvis hållits. Ryssland har också beviljat pass till och visumlätnader för befolkningen i Abchasien och Sydossetien utan att inhämta medgivande från Tbilisi, vilket inte bidrar till att minska motsättningarna.

OSSE:s gränsövervakningsmission (BMO) upprättades 1999 med mandat att rapportera om eventuella gränsöverträdelser vid gränsen mellan Georgien och Tjetjenien. I januari 2002 utvidgades övervakningen till att även omfatta gränsen mot Ingusjetien. I början av 2003 utsträcktes verksamheten till gränsavsnittet mot den ryska republiken Dagestan. De ansträngda relationerna mellan Georgien och Ryssland resulterade 2004 i att beslut om förlängt mandat för BMO inte kunde fattas. Detta leder i sin tur till en successiv nedtrappning, och i slutänden ett upphörande, av BMO om de fortsatta förhandlingarna under 2005 blir resultatlösa.

HCNM bedriver omfattande aktivitet i den huvudsakligen armenisktalande provinsen Samska-Javakehti i syfte att förebygga ytterligare separationssträvanden. HCNM är vidare, tillsammans med UNHCR och Europarådet, engagerad i att finna en lösning på frågan om återvändande till Georgien av de under Stalintiden fördrivna mesjketiska turkarna, som för närvarande befinner sig i södra Ryssland.

Fältmissionen är OSSE:s största utanför västra Balkan. Av missionens 228 anställda var 70 vid årsskiftet sysselsatta i gränsövervakningsmissionen. Sverige ställde under 2004 tre personer till OSSE:s förfogande, en till missionen och två till gränsövervakningen. Gränsövervakarna avslutade sina respektive uppdrag i december. Missionen leds sedan augusti 2003 av ambassadör Roy Reeve från Storbritannien.

9.4 Andra länder

9.4.1 Moldavien

OSSE:s fältmission i Moldavien påbörjade sitt arbete 1993 genom att öppna ett kontor i huvudstaden Chisinau. Sedan 1995 finns det även ett fältkontor i Tiraspol i Transnistrien, ett område öster om floden Dniestr som förklarade sig självständigt 1990. Missionen har, i samarbete med OSSE:s ordförandeskap samt Ryssland och Ukraina, till uppgift att verka för en lösning av den frusna konflikten om Transnistrien inom ramen för

fempartsförhandlingar (OSSE, Ryssland, Ukraina, Moldavien och Transnistrien). I slutet av sommaren 2004 förvärrades dock konflikten, då det transnistrisk ledarskapet stängde alla skolor i Transnistrien som använde sig av det latinska alfabetet. OSSE hade då en viktig och påtaglig roll att spela genom sin närvaro, övervakning och praktiska hjälp till de utestängda barnen, lärarna och föräldrarna. I samband med skolkonflikten slutade Moldavien att delta i ovannämnda fempartssamtal, men markerade under senhösten ånyo en beredskap att under vissa förutsättningar återuppta samtalen. Utsikterna till att nå en lösning förefaller dock för närvarande vara begränsade. Sverige anser att parterna även fortsättningsvis bör förhandla inom det så kallade fempartsformatet, samtidigt som EU bör spela en mer framträdande roll.

OSSE:s fältmission i Moldavien skall även bistå vid tillbakadragandet av rysk militär materiel och ammunition från Transnistrien, samt i vissa fall förstöra rysk ammunition på plats, och administrera det finansiella stöd som finns tillgängligt för detta ändamål. Rysslands åtagande från OSSE:s toppmöte i Istanbul 1999, att ha dragit tillbaka trupp, ammunition och materiel från Transnistrien före utgången av 2002, har inte uppfyllts. Vid OSSE:s ministermöte i Porto 2002 sattes en ny tidsgräns till den 31 december 2003 förutsatt att omständigheterna skulle tillåta ett tillbakadragande. Fortfarande återstår att forsla bort ungefär hälften av den ursprungliga mängden ammunition. Materielen på plats har heller inte kunnat förstöras. Inför ministermötet i Sofia drev Sverige och EU linjen att Istanbulåtagandena skulle inkluderas i den politiska deklARATIONEN, vilket mötet emellertid inte kunde enas om. Sverige har beslutat att ställa återstoden av det svenska bidraget till frivilligfonden till OSSE-missionens förfogande även under 2004.

Missionen arbetar även med frågor som rör mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling. Kampen mot människohandel har prioriterats och därtill har missionen givit regeringen råd om utformningen av landets språklagstiftning. Ambassadör William Hill från USA är sedan januari 2003 chef för missionen, som har tio internationella tjänstemän anställda.

9.4.2 Ryssland/Tjetjenien

Efter att ha varit evakuerad till Moskva sedan 1998 återvände OSSE:s stödgrupp i juni 2001 till orten Znamenskoje i Tjetjenien. Stödgruppens mandat har varit detsamma sedan gruppen inrättades 1995, vilket innebär att gruppen har haft till uppgift att främja respekt för mänskliga rättigheter, stödja utvecklingen av demokratiska institutioner, bistå med humanitär hjälpverksamhet samt främja en fredlig lösning av konflikten.

I slutet av 2002 kulminerade det ryska motståndet mot en fortsatt närvaro av OSSE:s stödgrupp enligt det gällande mandatet från 1995. Enligt Ryssland borde enbart humanitärt bistånd och social återuppbyggnad ingå i stödgruppens uppgifter. Den del av mandatet som avsåg stöd till den politiska processen och övervakning av mänskliga rättigheter skulle därmed strykas. EU verkade för en förlängning av mandatet enligt den gamla lydelsen, men eftersom alla beslut inom OSSE

fattas med konsensus var det inte möjligt att fatta beslut om förlängning av stödgruppens närvaro. Mandatet löpte ut i januari 2003.

Dåvarande OSSE-ordförandeskap försökte 2003 i diskussioner med Ryssland att få till stånd en överenskommelse om någon form av OSSE-närvaro i Tjetjenien, exempelvis ett långsiktigt tekniskt biståndsprogram. Dessa samtal blev resultatlösa. OSSE-ordföranden försökte under hösten 2004 få ryskt godkännande för viss projektverksamhet i Tjetjenien. Någon överenskommelse med Ryssland gick dock inte att uppnå under 2004.

Hösten 2004 hölls presidentval i Tjetjenien och Alu Alchanov valdes till president. OSSE/ODIHR hade inbjudits att övervaka valet, men valde att inte sända några valobservatörer.

Stödgruppen bestod av sex internationella tjänstemän. Den siste chefen för stödgruppen var ambassadör Jorma Inki från Finland.

9.4.3 Ukraina

OSSE har varit verksamt i Ukraina sedan 1994, men 1999 ersattes den tidigare missionen med ett kontor för projektsamordning under ledning av en projektsamordnare. Kontorets arbetsuppgifter har tonvikten på planering, implementering och övervakning av gemensamma projekt mellan OSSE-kontoret och ukrainska myndigheter. Projekten rör bland annat utvecklande av rättsstaten, arbete mot människohandel, modernisering av vallagstiftning och valadministration samt gränskontrollarbete. Kontoret får enligt överenskommelse med Ukraina bara ha tre internationella tjänstemän, men har möjlighet att knyta internationella och lokala experter till sig. Förutom projektsamordnaren och dennes medarbetare bedriver även OSSE:s tre institutioner HCNM, ODIHR och medierepresentanten verksamhet i landet.

Kontoret har varit framgångsrikt i att etablera en hel rad projekt, vilka till huvuddelen finansieras genom extrabudgetära medel.

Inför presidentvalet, vars första omgång ägde rum den 31 oktober 2004, lanserade kontoret ett projekt bland annat avseende upprättande av nya manualer för genomförande av val (*Methodical manual for members of polling station and election commissions*). Sverige bidrog med en miljon kr till projektet, som leddes av kontorets svenske medarbetare. Manualen som innehöll sammanställningar av relevant lagstiftning och ett förord från Centrala valkommissionen skickades ut till över 30 000 vallokaler och användes i utbildningen av såväl valövervakare som medlemmar i den centrala valadministrationen. Manualen torde, genom den kunskap och ökade medvetenhet den förmedlat till valarbetare runt om i landet, ha bidragit till den demokratiska utveckling som valets genomförande i sin helhet markerade.

ODIHR:s valinsats vid presidentvalet i Ukraina är organisationens största någonsin. Sverige bidrog med fyra långtidsövervakare och tolv korttidsobservatörer till de två ordinarie valomgångarna. Inför den tredje valomgången fattade regeringen beslut om att Sverige skulle sända ytterligare åtta korttidsobservatörer. Därutöver anmäldes ett tiotal svenska valobservatörer lokalt att ingå i ODIHR:s valinsats.

I slutet av november rapporterade ODIHR att oppositionsledaren Viktor Jusstjenko begärt att den andra valomgången skulle göras om och att en ny central valkommission skulle utses. Parlamentet antog i slutet av november en resolution som bland annat förklarade valresultatet ogiltigt och röstade igenom ett misstroendevotum mot Centrala valkommissionen. Jusstjenko framförde klagomål till Högsta Domstolen avseende påstått brott av Centrala valkommissionen, genom dess deklarerande av officiellt valresultat trots förekomsten av en mängd oegentligheter i valet. Valet borde istället ha ogiltigförklarats menade Jusstjenko. Högsta domstolen fann att den andra valomgången skulle tas om, vilket skedde den 26 december. Inför denna valomgång förstärktes OSSE:s valobservatörsmission ytterligare, och i slutsatserna efter valet kunde organisationen konstatera att den tredje valomgången inneburit betydligt färre oegentligheter än de två föregående. Viktor Jusstjenko vann denna sista valomgång.

David Nicholas från USA utsågs i mars 2003 till OSSE:s projektsamordnare i Ukraina. Förutom projektsamordnaren arbetar två internationella tjänstemän vid kontoret samt ett antal lokalanställda och internationella experter, varav en svensk.

9.4.4 Vitryssland

OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Vitryssland inrättades 1999 med kontor i huvudstaden Minsk. Enligt det mandat som gällde fram till årsskiftet 2002/2003 hade gruppen till uppgift att främja och rapportera om respekten för mänskliga rättigheter, sträva efter att skapa dialog mellan regering och opposition samt ge stöd till vitryska organisationer. Efter häftig kritik från vitryska myndigheter mot gruppens aktiva arbete med att söka skapa dialog mellan regering och opposition inför presidentvalet 2001 och ge stöd till oberoende enskilda organisationer, vägrade Vitryssland att godkänna den föreslagne nye chefen när mandatet för den tidigare chefen löpte ut i slutet av 2001. Vitryssland krävde att gruppens mandat skulle förändras och under hösten 2002 tvingades samtliga internationella tjänstemän i gruppen lämna landet, då deras viseringar inte förlängdes.

Efter förhandlingar i slutet av 2002 om OSSE:s fortsatta närvaro i Vitryssland antog Permanenta rådet ett beslut om att stänga rådgivnings- och övervakningsgruppen den 31 december 2002 och inrätta ett nytt OSSE-kontor med ett annat mandat i Minsk dagen därpå, den 1 januari 2003. Det nya kontorets mandat är att assistera den vitryska regeringen i att bygga och stärka institutioner, utveckla och konsolidera rättsväsendet samt utveckla relationerna till det civila samhället. Dessutom skall kontoret bedriva verksamhet inom ekonomi- och miljöområdet samt övervaka och rapportera om utvecklingen i Vitryssland.

Huvudfrågan under 2004 har varit förberedelserna inför parlamentsvalet den 17 oktober. Inför valet kunde en märkbart hårdnande attityd mot media och trakasserier av oppositionella noteras. Flera enskilda organisationer och tidningar tvingades stänga. OSSE-kontoret kunde i en rad rapporter ge en allvarlig bild av brott mot en rad gjorda åtaganden. OSSE-kontorets närvaro och dess uppgift enligt mandatet är

därför av stor betydelse. EU har vid många möten med OSSE:s permanenta råd under hösten uppmärksammat och riktat skarp kritik mot de vitryska myndigheternas behandling av det civila samhället.

De vitryska myndigheterna bjöd efter stora påtryckningar in ODIHR att övervaka parlamentsvalen. ODIHR sände på sedvanligt sätt ett föreberedande team. President Lukasjenko valde sedan att med kort varsel utlysa en folkomröstning, om möjligheten för honom att kunna ställa upp för omval till president obegränsat antal gånger, att hållas samma dag som parlamentsvalen. Denna av det civila samhället starkt kritiserade åtgärd kom på många sätt att påverka valen på ett negativt sätt då själva parlamentsvalen kom i skuggan. Förtrycket ökade successivt inför valet och arresteringar av kandidater, förföljelser av valarbetare och inhemska observatörer tilltog. Trots att valen rent tekniskt genomfördes enligt tillämplig vitrysk lagstiftning förekom så allvarliga brister att ODIHR riktade kritik mot genomförandet av valen på tiotalet punkter. Sverige bidrog med tre långtidsövervakare och fem korttidsobservatörer till OSSE:s valinsats.

Det nya kontoret som inledde sitt arbete i början av 2003 har fem internationella tjänstemän, inklusive chefen för kontoret, ambassadör Eberhard Heyken från Tyskland. Sverige ställer en svensk tjänsteman till kontorets förfogande.

10 Verksamhet utanför deltagarstaternas krets

OSSE har sedan 1975 haft samarbete med partnerstater utanför organisationen med syfte att dessa frivilligt skall intressera sig för och ta till sig OSSE:s regelverk i en strävan att öka den gemensamma säkerheten.

Medelhavspartnerna (Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Marocko, Tunisien) var först. Senare kom den asiatiska gruppen (Japan, Sydkorea, Thailand, Afghanistan). På ministermötet i Sofia beviljades Mongoliets ansökan om partnerstatus.

Kontakter med partnerstaterna, ofta omtalat som "outreach", sker vid möten i särskilda kontaktgrupper ett tiotal gånger per år samt genom att partnerstaterna närvarar vid flera av Permanenta rådets möten. Vidare anordnas varje år ett seminarium i varje region på olika teman.

Det sedvanliga seminariet med Medelhavspartnerna, ägde i år rum i Sharm-el-Sheik, Egypten. Sverige delade rapportörsskapet för seminariet med Storbritannien och Nederländerna. Seminariet sågs som en framgång då en större interaktivitet kunde noteras utan att Mellanösternkonflikten tog över.

11 OSSE:s parlamentariska församling

Den parlamentariska församlingen är fristående i förhållande till OSSE:s övriga institutioner, men har olika former av kontakter med

institutionerna. Dialogen om hur samarbetet mellan församlingen och övriga institutioner kan stärkas har intensifierats efter hand. Församlingens talman deltar regelbundet i OSSE-trojkans (det vill säga innevarande och närmast förevarande respektive kommande ordförandeskapsland) möten och i ministermöten. Församlingens internationella sekretariat i Köpenhamn arbetar nära OSSE:s sekretariat i Wien och andra institutioner inom OSSE. Dessutom har församlingen ett sambandskontor i Wien som ska fungera som ytterligare en kanal för samarbete och utbyte av information.

Parlamentariska församlingens årliga vintermöte ägde rum den 19-20 februari 2004. När vintermötet inrättades för några år sedan var syftet att att förbättra kontakten och dialogen med OSSE:s organ på regeringssidan. Det ansågs inte räcka med ett möte på sommaren. För att ytterligare underlätta kontakterna äger vintermötet alltid rum i Wien där OSSE:s sekretariat finns. I motsats till församlingens huvudsession behandlas inte några resolutioner vid vintermötet.

Församlingens årliga session hölls i Edinburgh den 5-9 juli 2004. Det övergripande temat var "Samarbete och partnerskap för att möta nya säkerhetshot". Resolutionen om säkerhet och politik underströk att nya hot mot säkerheten kräver ett effektivt agerande från OSSE och andra internationella organisationer. Detta måste ske i enlighet med folkrätten, FN-stadgans principer och med respekt för de mänskliga rättigheterna. OSSE:s närvaro i olika konfliktområden ger organisationen kapacitet att motverka hot och utmaningar mot säkerheten. Dessutom antogs tilläggsresolutioner om situationen i Ukraina och om förbud mot landminor.

Två tillägg till resolutionen om ekonomi, vetenskap och miljö tillkom på svenskt initiativ. Det ena behandlade bekämpning av prostitution, och det andra tog upp kostnaderna för mäns våld mot kvinnor i familjen.

Resolutionen om mänskliga rättigheter och demokrati fokuserade på människohandel och minoriteter. I texten underströks vikten av att åstadkomma en bättre genusbalans inom OSSE. Rapporten om OSSE:s genusbalans presenterades vid sessionen. Den visar inte på några större framsteg vad gäller antalet kvinnor i organisationen eller kvinnlig representation på ledande poster.

Alcee Hastings, USA, valdes vid sommarsessionen till ny talman i församlingen. Till en av de nio posterna som vice talman omvaldes ordföranden i den svenska delegationen, Tone Tingsgård. Göran Lennmarker omvaldes som ordförande i församlingens första utskott (politiska frågor och säkerhet) och Cecilia Wigström valdes till vice ordförande i det tredje utskottet (demokrati och mänskliga rättigheter). Den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen består av åtta riksdagsledamöter och leds av Tone Tingsgård.

OSSE:s parlamentariska församling har också utvecklat ett aktivt program för valobservation i OSSE-området som verkar tillsammans med ODIHR. Parlamentariska församlingens valobservatörer deltar främst som korttidsobservatörer och förser valövervakningsmissionerna med ett politiskt ledarskap. Under 2004 deltog sammanlagt tolv svenska riksdagsledamöter i OSSE:s valövervakning i Ukraina, USA och Vitryssland.

År 2004 uppgick den samlade budgeten inom OSSE till cirka 180 miljoner euro (cirka 1,6 miljarder kronor). Den svenska bidragsdelen uppgick till cirka 56 miljoner kronor. Budgeten har under senare år grundats på reell nolltillväxt. De deltagande staterna har fortsatt svårt att enas om nödvändiga besparingar och nedprioriteringar av verksamhetsområden. Sverige tillhör de länder som anser att ytterligare nedprioriteringar allvarligt skulle undergräva den ordinarie verksamheten.

Under 2004 utgjorde 78 procent av OSSE:s reguljära budget fältverksamhet. En revision av de deltagande staternas olika bidragsskalor som skulle gälla från 2005 pågick fortfarande vid utgången av 2004. Svensk ståndpunkt är att det är ytterst viktigt att omfördelningens principiella grund är en rättvis fördelning som bygger på betalningskapacitet, till exempel enligt FN:s reguljära bidragsskala. Ryssland kunde som enda deltagande stat i december inte acceptera det bulgariska ordförandeskapets förslag om nya skalor som tagits fram genom långa förhandlingar under hösten. Därmed kunde inte heller någon budget för 2005 antas. I avvaktan på beslut om ny budget har 50 procent av föregående års budget hittills uttaxerats hos de deltagande staterna.

Förutom den svenska andelen av den reguljära OSSE-budgeten tillkom under 2004 kostnader för personal som Sverige ställt till OSSE:s förfogande med cirka 28 miljoner kronor, samt kostnader för valövervakning med cirka 9,6 miljoner kronor. Sverige bidrog vidare under 2004 med 3,9 miljoner kronor i frivilliga bidrag till konfliktförebyggande biståndsprojekt inom OSSE (se bilaga). Sveriges sammanlagda bidrag till OSSE:s verksamhet år 2004 var således i storleksordningen 98 miljoner kronor.

ATU	The Action against Terrorism Unit (OSSE-sekretariatets enhet för terrorismbekämpning)
CFE	Conventional Armed Forces in Europe (Avtal om konventionella väpnade styrkor i Europa)
ESK	Europeiska säkerhetskonferensen (Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa)
EU	Europeiska unionen (European Union)
FN	Förenta nationerna (United Nations)
FYROM	The Former Yugoslav Republic of Macedonia (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)
FSC	Forum for Security Co-operation (OSSE:s säkerhetsforum)
FSD	Swiss Foundation for Mine Action
HCNM	High Commissioner on National Minorities (OSSE:s högkommissarie för frågor om nationella minoriteter)
HDIM	Human Dimension Implementation Meeting (OSSE:s årliga implementeringsmöte inom den mänskliga dimensionen)
ICRC	International Crescent of the Red Cross
IDP	Internally Displaced Person (internflykting)
IOM	International Organisation for Migration (Internationella organisationen för migration)
KPSS	Kosovo Police Service School
Nato	North Atlantic Treaty Organisation (Nordatlantiska försvarsorganisationen)
OCEEA	Office of the Co-ordinator of OSCE Economic and Environmental Activities (Kontoret för samordnaren av OSSE:s ekonomi- och miljöverksamhet)
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter)
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter)
OHR	Office of the High Representative

	(Höge representantens kontor i Bosnien)	Skr. 2004/05:82
OMIK	OSCE Mission in Kosovo (OSSE:s del inom FN:s mission i Kosovo, jämför UNMIK)	
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe (jämför OSSE)	
OSS	Oberoende staters samväld	
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa	
RFoM	Representative on Freedom of the Media (medierepresentanten)	
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute	
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (FN:s flyktingkommissarie)	
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. (FN:s civila mission i Kosovo)	

Bilaga 2: OSSE:s 55 deltagande stater

Albanien	Litauen
Andorra	Luxemburg
Armenien	Malta
Azerbajdzjan	Moldavien
Belgien	Monaco
Bosnien och Hercegovina	Nederländerna
Bulgarien	Norge
Cypern	Polen
Danmark	Portugal
Estland	Rumänien
Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, FYROM)	Ryssland
Finland	San Marino
Frankrike	Schweiz
Förenade kungariket	Slovakien
Förenta staterna	Slovenien
Georgien	Spanien
Grekland	Serbien och Montenegro
Heliga stolen	Sverige
Irland	Tadzjikistan
Island	Tjeckien
Italien	Turkiet
Kanada	Turkmenistan
Kazakstan	Tyskland
Kirgizistan	Ukraina
Kroatien	Ungern
Lettland	Uzbekistan
Liechtenstein	Vitryssland
	Österrike

Bilaga 3: OSSE:s partnerstater

Afghanistan	Mongoliet
Algeriet	Marocko
Egypten	Sydkorea
Israel	Thailand
Japan	Tunisien
Jordanien	

Bilaga 4: Stöd till viss konfliktförebyggande fältverksamhet inom ramen för OSSE:s verksamhet

Följande OSSE-projekt har beviljats svenskt stöd, om sammanlagt
3 868 413 kronor, under år 2004:

Hållbart handhavande av floden Dniestr, Moldavien
OSSE/CiO:s personliga sändebud för Centralasien
Program mot människohandel, Albanien och Serbien och Montenegro
Stöd till flyktingar och internflyktingar i Bosnien och Hercegovina, Serbien och Montenegro och
Kroatien
Vattenkommission mellan Kirgizistan och Kazakstan II
ODIHR:s handbok om individuella klagomål med anledning av brott mot mänskliga rättigheter
HCNM Multietniskt polisarbete i Kirgizistan
Polisutbildningsprojekt i Kirgizistan
Projekt angående internflyktingar i Georgien
Språkutbildning (georgiska och abchasiska) Georgien
RoFM, Mediekonferens i södra Kaukasien
Human Dimension Implementation Meeting, Warszawa, seminarium 7/10
Human Dimension Implementation Meeting, Warszawa, seminarium 14/10
Projekt i Centralasien och södra Kaukasien om kriterier för rättvisa rättegångar
Polisprojekt i Azerbajdzjan
Polisprojekt i Armenien

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Ordförande: statsministern Persson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar skrivelse 2004/05:82 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2004.